

Oren in de Knoop

auditieve oefenvormen

"OREN IN DE KNOOP"

voor auditieve vaardigheden

Meer informatie en bestellen via LOWAN:
www.lowan.nl

Voorwoord

“Oren in de Knoop” is ontwikkeld om gevarieerd en op maat de auditieve vaardigheden te stimuleren.

Allerlei problemen bij het verwerven van Nederlands als tweede taal zijn terug te brengen naar een zeer zwakke basis in de auditieve vaardigheden:

- moeite met klankletterkoppeling
- moeite met toepassen van schrijfgeregels
- moeite met begrijpen van gesproken taal
- moeite met interpreteren verschillend gebruik van taal (vragen, bevelen e.d.(prosodie))
- moeite met productie van klanken en klankverbindingen en langere woorden (zowel bij het lezen als bij het spreken)
- moeite met opbouwen van een zin
- moeite met het deelnemen aan conversaties
- onvoldoende resultaten bij luister- en spreektoetsen.

De reguliere programma's bieden wel wat oefening daarin maar hebben weinig variatie en worden regelmatig als zeer saai ervaren. Het blijkt dat deze oefeningen zowel door leerlingen als docenten vaak worden overgeslagen.

Hierdoor is het initiatief ontstaan een gevarieerde databank van stimulerende oefenvormen te ontwikkelen die individueel, groepsgewijs en/of klassikaal kunnen worden uitgevoerd:

“Oren in de Knoop”

Door middel van een instaptoets en een evaluatietoets wordt duidelijk waar hiaten zitten in de auditieve vaardigheden van een leerling. Er is een opbouw van klanken, naar woorden, naar zinnen gemaakt met aandacht voor auditieve discriminatie, analyse, synthese en prosodie.

Logopedisten en docenten van voortgezet onderwijs, afdeling anderstaligen (ISK) en volwasseneneducatie van ROC Eindhoven hebben dit breed inzetbare programma ontwikkeld. We hopen dat het een bijdrage levert aan het met plezier ontwikkelen van auditieve vaardigheden bij leerlingen met een andere taalachtergrond.

LOWAN-vo heeft de uitgave van dit pakket mede mogelijk gemaakt. Dankzij de inspanningen van ADC Reproservice heeft het deze professionele vorm gekregen.

Den Bosch, 2010
Hariëtte Boerboom
LOWAN-vo
www.lowan.nl

Inhoudsopgave map "Oren in de Knoop"

1	De Opbouw	
	Algemene inleiding	5
	Opbouw Oren in de knoop	6
	Opbouw van de toetsing	7
	Opbouw van de oefenvormen	9
	Inleiding algemene begrippenlijst	11
	Algemene begrippenlijst	12
2	Toetsing	
	Instaptoets docentenversie	17
	Begrippen	17
	Auditieve vaardigheden	19
	Instaptoets leerlingenversie	26
	Begrippen	26
	Auditieve vaardigheden	28
	Sleutel instaptoets	35
	Begrippen	35
	Auditieve vaardigheden	35
	Resultatenschema instaptoets	39
	Evaluatietoets docentenversie	41
	Evaluatietoets leerlingenversie	48
	Sleutel evaluatietoets	54
	Resultatenschema evaluatietoets	58
3	Mimiek	
	Inleiding Mimiek	62
	Les Emotie en Mimiek	63
	werkblad, knipblad, docentenblad	65
	Woordkaartjes	68
4	Mondmotoriek	
	Inleiding Mondmotoriek	72
	Les Kennismaken met mondmotoriek	73
	Vragenlijst mondmotoriek	75
	Woordenlijst Voorlezer	76
	Woordenlijst Luisteraars	77
	Woordkaartjes	78

5	Luistergerichtheid	
	Inleiding Luistergerichtheid	80
	Oefeningen voor Luistergerichtheid	81
6	Klanken	
	Inleiding klanken	82
	Overzicht van klanken die problemen geven in het Nederlands als tweede taal bij verschillende bevolkingsgroepen	83
	Vaak gemaakte fouten op klankniveau	87
	Opbouw van de aanpak in de klankvolgorde	89
	Overzicht oefenmogelijkheden klanken	91
7	Woorden van één lettergreep	
	Inleiding woorden van één lettergreep	95
	Klankkaarten	97
	De Schwa (stomme 'e')	98
8	Woorden van twee of meer lettergrepen	
	Inleiding van twee of meer lettergrepen	99
	Regels uit de spellingsschakels IVIO	100
9	Zinnen	
	Inleiding zinnen	106
10	Prosodie	
	Inleiding Prosodie	107
	Opbouw Prosodie	110
	Voorbeelden intonatie zinnen/dialogen	111
	Voorbeelden zinsaccenten	124
	Woordkaartjes woordaccenten	126
11	Oefenvormen	
	Inhoudsopgave oefenvormen	142
	Oefenvormen	144

1 De Opbouw

Algemene inleiding

Opbouw Oren in de knoop

Opbouw van de toetsing

Opbouw van de oefenvormen

Inleiding algemene begrippenlijst

Algemene begrippenlijst

Inleiding Opbouw

"Oren in de Knoop" is een gevarieerde databank van werkvormen die individueel, groepsgewijs en/of klassikaal kunnen worden uitgevoerd.

Het programma start met mimiek. Het gebruik van mimiek binnen de Nederlandse taal geeft de leerling meer informatie.

Dan volgt een kennismaking met het bewust worden van eigen mondmotorische mogelijkheden.

Na deze inleiding start het auditieve programma. Door middel van een instaptoets wordt duidelijk waar hiaten zitten in kennis van algemene begrippen en de auditieve vaardigheden van een leerling.

De resultaten van de toets geven aan waar men in het programma kan instappen. Er is een opbouw van klanken naar woorden en naar zinnen gemaakt met aandacht voor auditieve discriminatie, analyse, synthese en prosodie met elk een eigen handleiding. Hierin wordt aangegeven welke oefenvormen aansluiten bij de hiaten van de leerling.

Door veel variatie in oefenvormen is het verwerven van auditieve vaardigheden niet saai en ééntonig en kunnen die op een leuke wijze verworven worden.

Met behulp van een evaluatietoets wordt duidelijk of een leerling voldoende vorderingen heeft gemaakt of dat verdieping noodzakelijk is.

De basis van onze gesproken taal ligt in het luisteren!!!

Opbouw "Oren in de Knoop"

De opbouw van "Oren in de Knoop" is als volgt:

1. Het afnemen van een toets
2. Uitleg van de termen
3. Een les geven over mimiek en mondmotoriek
4. Het maken van een foutenanalyse naar aanleiding van de instaptoets
5. Selectie en start met de oefenvormen

Oefenvormen hebben de volgende opbouw:

- Klankniveau: discriminatie
- Woordniveau:
  - woorden met één lettergreep:
discriminatie, synthese, analyse en spelling
  - woorden met meerdere lettergrepen:
discriminatie, synthese, analyse, spelling en woordaccent
- Zinsniveau: aantal woorden, intonatie en zinsaccent.

Opbouw van de toetsing

Er zijn twee soorten toetsen:

- Instaptoets
- Evaluatietoets

Aan de hand van de instaptoets kan een foutenanalyse gemaakt worden zodat er op maat oefenvormen geselecteerd kunnen worden voor de leerlingen.

De evaluatietoets, en dat spreekt voor zich, is om tussentijds en aan het einde van een traject te evalueren.

De instaptoets bestaat uit twee onderdelen:

- toets begrippen
- toets auditieve vaardigheden

Wanneer op de toets begrippen fouten gemaakt worden dan moeten deze worden uitgelegd en met voorbeelden worden verduidelijkt.

Het gaat om de volgende begrippen:

klank

letter

lettergreep

woord

zin

eerste, middelste, laatste

kort/lang bij klank en zin

hetzelfde/anders.

De toets auditieve vaardigheden geeft aan met welke oefenvormen gestart kan worden. Zie het schema voor de verwijzingen.

Toets auditieve vaardigheden	Toetsvraag	Naar aanleiding van foutenanalyse van de toets en combinaties die kunnen worden gemaakt uit de "vaak-gemaakte foutenlijst" kan er worden gestart. Oefenvormen die gebruikt kunnen worden:
Auditieve discriminatie klankniveau <ul style="list-style-type: none"> • Klinkers • Tweeklanken • Medeklinkers • Medeklinkerclusters 	12 13	Klankenbingo, ja/nee, kort/lang(klinkers), memory, puzzel, wat hoor je?
Auditieve discriminatie woordniveau <ul style="list-style-type: none"> • Klinkers • Medeklinkers 	14 15	Klanken in woordenbingo, binnen/buitenring, bordspel, dobbelstenenspel, ja/nee, kort/lang(klinkers), kwartetten, loopspel, memory, pim/pam/pet, puzzel, wat hoor je?
Klank-letterkoppeling-spelling	16	Lingo, open/gesloten, pech, puzzel, schrijf je de lange klank..., wat hoor je?
Auditieve synthese	17	Lingo
Auditieve analyse-lettergrepen	18 19	Lettergrepenbingo, binnen/buitenring, bordspel, ja/nee, hoeveel lettergrepen, kwartetten, loopspel, puzzel, wat hoor je?
Auditieve analyse woorden	20	Binnen/buitenring, wat hoor je?
Intonatie	21	Ja/nee, puzzel, binnen/buitenring, wat hoor je?
Woordaccent	22 23	Binnen/buitenring, prosodiebingo, ja/nee, loopspel, puzzel, wat hoor je?
Zinsaccent	24	Kwartetten, memory, wat hoor je?

Opbouw van de oefenvormen

De oefenvormen gaan van makkelijk (start) naar moeilijk (vervolg) en van klank naar woord naar zinsniveau.

Oefenvormen waarmee gestart kan worden bestaan uit minimale paren, op klank- en woordniveau.

Als vervolgoefenvormen zijn die oefenvormen gekozen waarmee meer dan twee klanken worden geoefend. Deze zijn onderverdeeld in oefenvormen op klank-, woord- en zinsniveau.

Voor oefenvormen waarbij de opdracht is het aantal lettergrepen en woorden te onderscheiden ligt de grens op 1, 2 of 3. Een laag aantal hoort bij de startoefenvormen en een hoger aantal hoort bij de vervolgoefenvormen.

Bij een aantal oefenvormen moeten de leerlingen de woorden hardop zeggen of hardop lezen. Het is niet de bedoeling dat de juiste productie van het woord geoefend wordt maar dat de andere leerlingen horen of er een bepaalde klank in het woord staat en/of ze een fout uitgesproken klank herkennen.

De nadruk ligt dus op het verbeteren van de auditieve discriminatie en niet op de juiste productie van een woord.

Start	Vervolg
Klankniveau	Klankniveau
<ul style="list-style-type: none"> • Ja /nee variant geïsoleerde klanken • Kort of lang (korte of lange klinkers) • Klankenbingo (met 2 klanken) • Puzzel • Wat hoor je? 	<ul style="list-style-type: none"> • Klankenbingo • Memory variant Klanken • Wat hoor je?
Woordniveau	Woordniveau
<ul style="list-style-type: none"> • Klanken in woordenbingo (met 2 klanken) • Lettergrepenbingo (1, 2, 3 lettergrepen) • Prosodiebingo (woordaccent op 1^e, 2^e of 3^e lettergreep) 	<ul style="list-style-type: none"> • Klanken in woordenbingo • Lettergrepenbingo • Prosodiebingo • Binnen/buitenring variant lettergrepen, woordaccent • Bordspel variant

<ul style="list-style-type: none"> • Binnen/buitenring • Hoeveel lettergrepen heeft elk woord? (1, 2, 3 lettergrepen) • Ja /nee • Kort of lang variant korte en lange klinkers in woorden • Loopspel met de dobbelsteen • Puzzel • Wat hoor je? Variant ontbrekende klank invullen, woorden hetzelfde verschillend 	<p>lettergrepen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bordspel variant klanken in woorden, lettergrepen • Dobbelstenenspel • Hoeveel lettergrepen heeft elk woord? • Ja/nee variant woordaccent • Kort of lang variant korte of lange woorden • Kwartet variant woorden, lettergrepen • Lingo • Loopspel met de dobbelsteen klanken in woorden, lettergrepen, woordaccent. • Memory variant woorden • Open of gesloten? • Pech gehad • Pim pam pet 1, 2, 3. • Puzzel variaties klanken in woorden, aantal lettergrepen, woordaccent, spellingsregels • Schrijf je de lange klank met één of twee klinkers • Wat hoor je? variant ontbrekende klank invullen, woordaccent
<p>Zinsniveau</p>	<p>Zinsniveau</p>
<ul style="list-style-type: none"> • nnen/buitenring variant intonatie • Ja/nee variant zinnen intonatie • Klank in zinnen (korte zinnen) • Puzzel variant intonatie • Wat hoor je? Variant intonatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Binnen/buitenring variant woorden in zinnen • Bordspel variant zinnen • Kort of lang variant zinnen • Klank in zinnen (lange zinnen) • Kwartet variant zinsaccent • Memory variant zinsaccent • Wat hoor je? variant zinsaccent + woorden in zinnen

Inleiding algemene begrippenlijst

Voor het kunnen begrijpen van de instructies in de verschillende oefenvormen is kennis van een aantal begrippen noodzakelijk.

In de instaptoets worden deze aangeboden. De toetsresultaten geven aan welke begrippen nader moeten worden uitgelegd.

In de algemene begrippenlijst vind je een omschrijving die je tijdens je uitleg aan de leerlingen kunt gebruiken.

Algemene begrippenlijst

Het verschil tussen taal, articulatie en spelling

Spelling is geschreven taal, articulatie is het nauwkeurig en duidelijk uitspreken van de taal.

Taal is ook een afgesproken manier waarop je gedachten, gevoelens en belevissen met elkaar kunt uitwisselen.

Test/zinnen/woorden/letters

Elke tekst bestaat uit zinnen. In iedere zin staan woorden. Ieder woord bestaat uit letters.

Het alfabet

Het Nederlandse alfabet heeft 26 letters.

Het alfabet bestaat uit klinkers en medeklinkers.

Klinkers

Lange klinkers: /aa/, /oo/, /ee/, /uu/, /ie/

Korte klinkers: /a/, /o/, /e/, /u/, /i/

Tweeklanken

/ui/, /au/, /ou/, /ei/ en /ij/

Tweeletterklanken

/eu/ en /oe/

Clusters van klinkers

/aai/, /ai/, /ooi/, /oi/, /oei/, /uw/, /eeuw/ en /ieuw/

Niet-klankzuiver

/-ool/, /-oor/, /-eer/, /-eel/, /-eul/, /-eur/

Schwa

een stomme "e"

Medeklinkers

bijvoorbeeld /p/, /f/, /s/

Clusters van twee medeklinkers

bijvoorbeeld /bl-/, /pr-/, /-lp/

Clusters van drie medeklinkers

bijvoorbeeld /str-//spl-/, /-rst/

Het verschil tussen een letter en een klank

Het woord "boek" heeft vier letters (b.o.e.k.) en drie klanken /b/, /oe/, /k/

Geïsoleerde klank

Hiermee wordt bedoeld dat een klank los staat (dus niet in een woord of lettergreep).

Een lettergreep

Een lettergreep is elk van de stukjes waarin je een woord bij het *schrijven* kunt afbreken. Auditief spreek je over klankstukken maar in de volksmond wordt nog steeds over lettergrepen gesproken.

Een voorbeeld om dit duidelijk te maken;

Het woord "passen" heeft twee lettergrepen; "pas-sen".

Als je het auditief in klankstukken verdeelt hoor je "pa-(s)sen".

Kort en lang

Er zijn korte en lange woorden. Voorbeeld:

Kort woord : op

Lang woord : ziekenhuisbed. De termen kort en lang kun je ook uitleggen door een korte en lange streep op het bord te zetten.

Er zijn korte en lange zinnen. Voorbeeld:

Korte zin: Ik loop.

Lange zin: Hij wil niet met zijn vriend naar de bioscoop want dat vindt hij veel te duur.

Eerste/middelste/laatste

Woorden zijn opgebouwd uit verschillende klanken.

Het woord "boek" is opgebouwd uit drie klanken:

De eerste klank is de /b/.

De middelste klank is de /oe/.

De laatste klank is de /k/.

In de zin "Ik vind dat je een mooie jas aan hebt", is "ik" het eerste woord en "hebt" het laatste woord van de zin.

Initiaal

Aan het begin van...

Mediaal

In het midden van...

Finaal

Aan het einde van ...

Nasaliteit

Het spreken door de neus.

Het woordaccent

Een twee-, drie- of meerlettergrepig woord heeft een klemtoon, oftewel een woordaccent.

Het woordaccent wordt duidelijk gemaakt door de beklemtoonde syllabe(s) met een hogere toonhoogte, een langere duur en een grotere intensiteit uit te spreken. Een woordaccent heeft in een woord een vaste plaats!

Schrijfwijze van het woordaccent: streepje onder de syllabe waar het accent op valt.

Voorbeeld:

Namen van leerlingen gebruiken Fatima, Boris enz.

Het zinsaccent

In tegenstelling tot het woordaccent ligt het zinsaccent niet vast! Een zin wordt met een bepaald ritme en een bepaalde melodie uitgesproken en doordat een spreker bepaalde woorden benadrukt kan hij zijn bedoeling kenbaar maken.

Schrijfwijze van het zinsaccent: woord met zinsaccent is cursief gedrukt.

Voorbeeld:

Ik moet *morgen* naar de dokter.

Ik moet morgen naar de dokter.

Ik *moet* morgen naar de dokter.

Ik moet morgen naar de *dokter*.

De intonatie

De intonatie van een zin is het toonhoogteverloop van een zin.

De intonatie geeft mede het zinstype aan, bijvoorbeeld een vraagzin.

De intonatie geeft ook aan welke woorden het zinsaccent dragen en het geeft de zin een emotionele lading.

Schrijfwijze van de intonatie: dalende intonatie

stijgende intonatie

Voorbeeld: Uit welk *land* kom *jij*?

Hetzelfde en verschillend

De begrippen *hetzelfde* en *verschillend* kun je duidelijk maken door tekeningen of woorden te gebruiken.

Hetzelfde: O-O, pen-pen.

Verschillend of anders: O-X, pen-potlood.

Mondmotoriek

Een goede mondmotoriek is een voorwaarde voor verstaanbaar spreken. Door oefeningen zal de deelnemer zich beter bewust worden van zijn eigen mondmotoriek.

De lippen

Deze kunnen rond, breed, open en dicht zijn.

De kaak

Deze kan open of dicht zijn.

De tong

De stand kan omhoog, omlaag, voor en achter zijn.

De kenmerken voor, hoog, laag zeggen iets over de positie van met name de tongpunt in de mond. De kenmerken achter, hoog, laag zeggen iets over de positie van de tongrug.

Mimiek

Met mimiek geef je extra informatie over datgene wat je de luisteraar duidelijk wilt maken.

De mimiek kan ondersteunend zijn maar ook tegenstrijdige informatie geven.

De mimiek is dus voor de communicatie heel belangrijk.

- Mimiek zonder taal
Kijk boos.
- Mimiek met taal
Kijk boos en zeg: "Mijn portemonnee is gestolen!"
- Mimiek tegenstrijdig met de taal
Kijk blij en zeg: "Mijn portemonnee is gestolen!"

2 Toetsing

Instaptoets docentenversie

Begrippen

Auditieve vaardigheden

Instaptoets leerlingenversie

Begrippen

Auditieve vaardigheden

Sleutel instaptoets

Begrippen

Auditieve vaardigheden

Resultatenschema instaptoets

Evaluatietoets docentenversie

Evaluatietoets leerlingenversie

Sleutel evaluatietoets

Resultatenschema evaluatietoets

Instaptoets Begrippen

- 1 Zet een cirkel om het goede antwoord .
Wat is een klank?
Auditief aanbieden: A boos B boten C Hij is boos. D/oo/
A B C D

- 2 Zet een cirkel om het goede antwoord
Wat is een letter?
A kl
B ll
C e
D dop

- 3 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Wat is een lettergreep in "schoenendoos"?
A/sch/ B schoe- C schoen- D schoenen-
A B C D

- 4 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Wat is een woord in "De bomen staan in de tuin"?
A de bomen B b C bo- D bomen
A B C D

- 5 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Wat is een zin?
A boek B een boek C Ik lees een boek. D /k/
A B C D

6 Zet een cirkel om het eerste plaatje.
1 2 3 4 (plaatjes)

7 Zet een cirkel om het laatste plaatje .
1 2 3 4 (plaatjes)

8 Je hoort drie cijfers.
Zet een cirkel om het middelste cijfer .
3 4 2
3 4 2

9 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Welke zin is lang?
A Ik zit. B Ik zit op de bank te lezen.
A B

10 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Welke klank is kort?
A /e/ B /ee/ C /aai/
A B C

11 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Welke plaatjes zijn hetzelfde?
(vier plaatjes aanbieden waarvan er twee hetzelfde zijn)
A B C D

Instaptoets auditieve vaardigheden

12 Luister.

Welke klank hoor je?

Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	s	z	s	f
1	uu	oe	u	uu
2	oe	oo	o	oe
3	e	e	ee	i
4	ui	au	eu	ui
5	b	b	p	w
6	g	g	h	k
7	n	m	n	ng
8	l	l	n	r
9	v	f	v	w
10	aa	aa	ai	aa

13 Luister.

Welke klanken hoor je?

Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	tw	tw	dw	zw
1	pl	bl	pl	pr
2	tr	t	tl	tr
3	sch	s	sch	sk
4	st	s	t	st

- 14 Luister.
Welk woord hoor je?
Kies de goede klank.
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	van	v...n	aa	☒ a	e
1	maan	m...n	aa	a	e
2	been	b...n	e	ee	ie
3	kop	k...p	au	o	oe
4	zus	z...s	e	oe	u
5	vuur	v...r	oe	u	uu
6	hout	h...t	oe	ou	ui

- 15 Luister.
Welk woord hoor je?
Kies de goede klank.
Zet een cirkel om de juiste klank.

bijv.	ver	ve...	l	t	☒ r
1	kat	ka...	k	t	p
2	dak	...ak	d	k	t
3	van	va...	m	n	ng
4	even	e..en	f	v	w
5	rok	...ok	g	l	r
6	huizen	hui...en	f	s	z

- 16 Luister.
Welk woord hoor je?
Hoe schrijf je het woord?
Zet een cirkel om de juiste letter of letters.

bijv.	hoed	hoe...	d	k	t
1	meten	m...ten	e	ee	ij
2	wissen	wi...en	f	s	ss
3	huid	hui...	d	k	t
4	manen	m...nen	a	aa	e
5	hokken	ho...en	gg	k	kk
6	mat	ma...	d	k	t

- 17 Luister.
Welk woord hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	/b//oo//s/	boos	bos	poos
1	/b//a//k/	bak	hak	pak
2	/z//o//n/	som	son	zon
3	/t//r//ei//n/	tijm	klein	trein
4	/k//a//s//t/	kas	kast	kat
5	/p//aa//r//s/	paar	paars	paas
6	/s//t//r//aa//t/	draad	staat	straat

- 18 Luister.
Hoeveel lettergrepen heeft het woord?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv. tafelpoot; ta-fel-poot;   1   2   3   4

1   aap   1   2   3   4

2   geloven   1   2   3   4

3   lopen   1   2   3   4

4   supermarkt   1   2   3   4

5   kinderwagen   1   2   3   4

- 19 Luister.
Hoeveel lettergrepen heeft een woord?
Zet streepjes tussen de lettergrepen.

bijv. geeten   g e / g e / t e n ;   g e / g e / t e n

1   pinda   p i n d a

2   horloge   h o r l o g e

3   groenteman   g r o e n t e m a n

4   kilometer   k i l o m e t e r

5   betalen   b e t a l e n

6   katoen   k a t o e n

20 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoeveel woorden hoor je?

bijv. Wij gaan nu weg.

Wij=1, gaan=2, nu=3, weg=4   1   2   3   4   5

1	Ik eet ijs.	1	2	3	4	5
2	De sinaasappelthee is vies.	1	2	3	4	5
3	Hallo !	1	2	3	4	5
4	Kom hier!	1	2	3	4	5

21 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoor je een vraag?

1	Kom je binnen?	ja	nee
2	Ik eet graag brood.	ja	nee
3	Stop daarmee !	ja	nee
4	Waar ga je naar toe?	ja	nee

22 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoor je de woorden hetzelfde of anders (=verschillend)?

1	<u>theedoek</u>	theedoek	hetzelfde	anders
2	<u>kassa</u>	kassa	hetzelfde	anders
3	<u>koffie</u>	koffie	hetzelfde	anders
4	<u>fabriek</u>	fabriek	hetzelfde	anders

23 Luister.

Waar hoor je het woordaccent?

Zet een streepje onder het woordaccent.

b.v. tafel;   tafel

1	<u>vriendin</u>	vriendin
2	<u>september</u>	september
3	<u>eten</u>	eten
4	<u>schilderij</u>	schilderij

24 Luister.

Waar hoor je het zinsaccent?

Zet een streepje onder het zinsaccent.

b.v.	<u>Ik</u> ben jarig!	<u>Ik</u> ben jarig!
1	De auto is <u>duur</u> .	De auto is duur.
2	Ik heb <u>drie</u> boeken gekregen.	Ik heb drie boeken gekregen
3	Ik moet <u>morgen</u> naar de dokter.	Ik moet morgen naar de dokter.
4	<u>Wanneer</u> kom je?	Wanneer kom je?

Instaptoets "Oren in de Knoop"

Naam: _____

Groep/Klas: _____

Docent: _____

- De toets duurt ongeveer 25 minuten.
- Tijdens de toets mag je geen vragen stellen.
- Ga gewoon verder als je een vraag niet begrijpt.
- Je mobiele telefoon moet uit.

InstapToets Begrippen

- 1 Zet een cirkel om het goede antwoord .
Wat is een klank?

A B C D

- 2 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Wat is een letter?

A kl
B 11
C e
D dop

- 3 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Wat is een lettergreep in "schoenendoos"?

A B C D

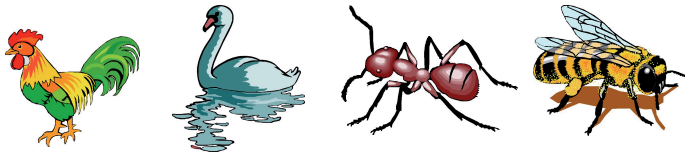
- 4 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Wat is een woord in "De bomen staan in de tuin"?

A B C D

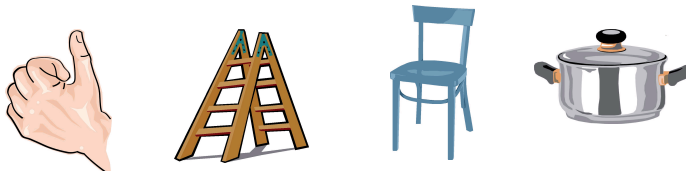
- 5 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Wat is een zin?

A B C D

6 Zet een cirkel om het eerste plaatje.

7 Zet een cirkel om het laatste plaatje.

8 Je hoort drie cijfers.
Zet een cirkel om het middelste cijfer .

3 4 2

9 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Welke zin is lang?

A B

10 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Welke klank is kort?

A B C

11 Zet een cirkel om het goede antwoord.
Welke plaatjes zijn hetzelfde?

Instaptoets auditieve vaardigheden

12 Luister.

Welke klank hoor je?

Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	z	☒ s	f
1	oe	u	uu
2	oo	o	oe
3	e	ee	i
4	au	eu	ui
5	b	p	w
6	g	h	k
7	m	n	ng
8	l	n	r
9	f	v	w
10	aa	ai	aa

- 13 Luister.
Welke klanken hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	☒ tw	☐ dw	☐ zw
1	☐ bl	☐ pl	☐ pr
2	☐ t	☐ tl	☐ tr
3	☐ s	☐ sch	☐ sk
4	☐ s	☐ t	☐ st

- 14 Luister.
Welk woord hoor je?
Kies de goede klank. Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	☐ v...n	☐ aa	☒ a	☐ e
1	☐ m...n	☐ aa	☐ a	☐ e
2	☐ b...n	☐ e	☐ ee	☐ ie
3	☐ k...p	☐ au	☐ o	☐ oe
4	☐ z...s	☐ e	☐ oe	☐ u
5	☐ v...r	☐ oe	☐ u	☐ uu
6	☐ h...t	☐ oe	☐ ou	☐ ui

15 Luister.

Welk woord hoor je?

Kies de goede klank. Zet een cirkel om de juiste klank.

bijv.	ve...	l	t	☒ r
1	ka...	k	t	p
2	...ak	d	k	t
3	va...	m	n	ng
4	e..en	f	v	w
5	...ok	g	l	r
6	hui...en	f	s	z

16 Luister.

Welk woord hoor je ?

Hoe schrijf je het woord?

Zet een cirkel om de juiste letter of letters.

bijv.	hoe...	☒ d	k	t
1	m...ten	e	ee	ij
2	wi...en	f	s	ss
3	hui...	d	k	t
4	m...nen	a	aa	e
5	ho...en	gg	k	kk
6	ma...	d	k	t

17 Luister.
Welk woord hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.   boos   bos   poos

1	bak	hak	pak
2	som	son	zon
3	tijm	klein	trein
4	kas	kast	kat
5	paar	paars	paas
6	draad	staat	straat

18 Luister.
Hoeveel lettergrepen heeft het woord?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.   1   2   3   4

1	1	2	3	4
2	1	2	3	4
3	1	2	3	4
4	1	2	3	4
5	1	2	3	4

- 19 Luister.
Hoeveel lettergrepen heeft een woord?
Zet streepjes tussen de lettergrepen.

bijv. g e / g e / t e n

1	p i n d a
2	h o r l o g e
3	g r o e n t e m a n
4	k i l o m e t e r
5	b e t a l e n
6	k a t o e n

- 20 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoeveel woorden hoor je?

bijv. Wij gaan nu weg.

Wij=1, gaan=2, nu=3, weg=4

1   2   3   4   5

1	1	2	3	4	5
2	1	2	3	4	5
3	1	2	3	4	5
4	1	2	3	4	5

21 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoor je een vraag?

1 ja nee

2 ja nee

3 ja nee

4 ja nee

22 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoor je de woorden hetzelfde of anders?

1 hetzelfde anders

2 hetzelfde anders

3 hetzelfde anders

4 hetzelfde anders

23 Luister.
Waar hoor je het woordaccent?
Zet een streepje onder het woordaccent.

bijv. tafel

1 vriendin

2 september

3 eten

4 schilderij

24 Luister.
Waar hoor je het zinsaccent?
Zet een streepje onder het zinsaccent.

bijv. Ik ben jarig!

- 1 De auto is duur.
- 2 Ik heb drie boeken gekregen
- 3 Ik moet morgen naar de dokter.
- 4 Wanneer kom je?

Sleutel Instaptoets Begrippen

1. D
2. C
3. B
4. D
5. C
6. 1
7. 4
8. 4
9. B
10. A
11. 1-3

Sleutel auditieve vaardigheden

12. Auditieve discriminatie op klankniveau

klinkers

12.1 uu

12.2 oe

12.3 e

tweeklank

12.4 ui

medeklinker

12.5 b

12.6 g

12.7 n

12.8 l

12.9 v

cluster van klinkers

12.10 aai

13. Medeklinkerclusters

- 13.1 pl
- 13.2 tr
- 13.3 sch
- 13.4 st

14. Auditieve discriminatie op woordniveau

klinkers

- 14.1 maan   aa
- 14.2 been   ee
- 14.3 kop   o
- 14.4 zus   u
- 14.5 vuur   uu

tweeklank

- 14.6 hout   ou

15. Medeklinker + positie medeklinker in een woord

- 15.1 kat   t
- 15.2 dak   d
- 15.3 van   n
- 15.4 even   v
- 15.5 rok   r
- 15.6 huizen   z

16. Klank-/letterkoppeling + spelling

- 16.1 meten   e
- 16.2 wissen   ss
- 16.3 huid   d
- 16.4 manen   a
- 16.5 hokken   kk
- 16.6 mat   t

17. Auditieve synthese

- 17.1 bak
- 17.2 zon
- 17.3 trein
- 17.4 kast
- 17.5 paars
- 17.6 straat

18. Auditieve analyse van lettergrepen

- 18.1 1
- 18.2 3
- 18.3 2
- 18.4 3
- 18.5 4

19. Auditieve analyse van lettergrepen

- 19.1 pin/da
- 19.2 hor/lo/ge
- 19.3 groen/te/man
- 19.4 ki/lo/me/ter
- 19.5 be/ta/len
- 19.6 ka/toen

20. Auditieve analyse van woorden

- 20.1 3
- 20.2 4
- 20.3 1
- 20.4 2

21. Intonatie

- 21.1 ja
- 21.2 nee
- 21.3 nee
- 21.4 ja

22. Woordaccent

22.1 anders

22.2 hetzelfde

22.3 hetzelfde

22.4 anders

23. Woordaccent

23.1 vriendin

23.2 september

23.3 eten

23.4 schilderij

24. Zinsaccent

24.1 De auto is duur.

24.2 Ik heb drie boeken gekregen.

24.3 Ik moet morgen naar de dokter.

24.4 Wanneer kom je?

Instaptoets Oren in de Knoop

Toets- items (groep/ klas)	(naam)										
<i>Begrippen</i>											
1	klank										
2	letter										
3	lettergreep										
4	woord										
5	zin										
6	eerste										
7	laatste										
8	middelste										
9	lang										
10	kort										
11	hetzelfde										
<i>Auditieve discriminatie op klankniveau</i>											
12.1	uu										
12.2	oe										
12.3	e										
12.4	ui										
12.5	b										
12.6	g										
12.7	n										
12.8	l										
12.9	v										
12.10	aai										
<i>Auditieve discriminatie; medeklinkerclusters</i>											
13.1	pl										
13.2	tr										
13.3	sch										
13.4	st										
<i>Auditieve discriminatie op woordniveau; klinkers, tweeklank</i>											
14.1	aa										
14.2	ee										
14.3	o										
14.4	u										
14.5	uu										
14.6	ou										
<i>Auditieve discriminatie op woordniveau; medeklinker + positie medeklinker in een woord</i>											
15.1	t										
15.2	d										
15.3	n										
15.4	v										
15.5	r										
15.6	z										
<i>Klank-/letterkoppeling + spelling</i>											
16.1	e										
16.2	ss										
16.3	d										
16.4	a										
16.5	kk										
16.6	t										
<i>Auditieve synthese</i>											
17.1	bak										
17.2	zon										
17.3	trein										
17.4	kast										
17.5	paars										
17.6	straat										

Instaptoets Oren in de Knoop

Toets- items (groep/ klas)										
<i>Auditieve analyse van lettergrepen</i>										
18.1 1										
18.2 3										
18.3 2										
18.4 3										
18.5 4										
<i>Auditieve analyse van lettergrepen</i>										
19.1 pin/da										
19.2 hor/lo/ge										
19.3 groen/te/ man										
19.4 ki/lo/me/ ter										
19.5 be/ta/len										
19.6 ka/toen										
<i>Auditieve analyse van woorden</i>										
20.1 3										
20.2 4										
20.3 1										
20.4 2										
<i>Intonatie (hoor je een vraag?)</i>										
21.1 ja										
21.2 nee										
21.3 nee										
21.4 ja										
<i>Woordaccent (anders of hetzelfde)</i>										
22.1 and.										
22.2 hetz.										
22.3 hetz.										
22.4 and.										
<i>Woordaccent onderstrepen</i>										
23.1										
23.2										
23.3										
23.4										
<i>Zinsaccent onderstrepen</i>										
24.1										
24.2										
24.3										
24.4										

Eén kolom voor 1 leerling.

Niets invullen als het antwoord van de leerling juist is.

n.i. = leerling heeft niets ingevuld.

Bij een onjuist antwoord klank/cijfer/woord invullen waarvoor leerling gekozen heeft.

Zo zie je snel waar de hiaten bij een leerling zitten.

Evaluatietoets auditieve vaardigheden

1 Luister.

Welke klank hoor je?

Zet een cirkel om het juiste antwoord.

	bijv. s	z	s	f
1	uu	oe	u	uu
2	eu	ee	eu	ui
3	oe	oo	o	oe
4	e	e	ee	i
5	oo	o	oe	oo
6	i	e	i	ie
7	ui	au	eu	ui
8	ei	ee	ei	ui
9	b	b	p	w
10	g	g	h	k
11	n	m	n	ng
12	l	l	n	r
13	v	f	v	w
14	t	d	k	t
15	k	g	h	k
16	z	s	v	z
17	eeuw	ee	eu	eeuw
18	aai	aa	ai	aai

- 2 Luister.
Welke klanken hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	tw	☒ tw	dw	zw
1	pl	bl	pl	pr
2	tr	t	tl	tr
3	sch	s	sch	sk
4	st	s	t	st
5	kn	k	kl	kn
6	gr	gr	k	kr
7	spl	sp	spl	spr
8	rst	lst	rst	st

- 3 Luister.
Welk woord hoor je?
Kies de goede klank.
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	van	v...n	aa	☒ a	e
1	maan	m...n	aa	a	e
2	beer	b...r	ee	ei	i
3	kop	k...p	au	o	oe
4	zus	z...s	e	oe	u
5	vuur	v...r	oe	u	uu
6	hout	h...t	oe	ou	ui
7	kuit	k...t	au	eu	ui
8	leef	l...f	e	ee	ei
9	bak	b...k	a	aa	e
10	hip	h...p	e	i	ie

- 4 Luister.
Welk woord hoor je?
Kies de goede klank.
Zet een cirkel om de juiste klank.

bijv.	ver	ve...	l	t	☒ r
1	kat	ka...	k	t	p
2	dak	...ak	d	k	t
3	van	va...	m	n	ng
4	even	e..en	f	v	w
5	rok	...ok	g	l	r
6	huizen	hui...en	f	s	z
7	lat	...at	l	n	r
8	pil	...il	b	d	p
9	duif	dui...	f	g	s
10	rank	ra...	n	ng	nk

- 5 Luister.
Welk woord hoor je?
Hoe schrijf je het woord?
Zet een cirkel om de juiste letter of letters.

bijv.	hoed	hoe...	☒ d	k	t
1	meten	m...ten	e	ee	ij
2	wissen	wi...en	f	s	ss
3	huid	hui...	d	k	t
4	manen	m...nen	a	aa	e
5	hokken	ho...en	gg	k	kk
6	mat	ma...	d	k	t
7	bevallen	beva...en	l	ll	n
8	beneden	ben...den	e	ee	ie
9	oren	...ren	o	oo	u
10	kaarten	k...rten	a	aa	aa

6 Luister.
Welk woord hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	/b//oo//s/	☒ boos	☐ bos	☐ poos
1	/b//a//k/	☐ bak	☐ hak	☐ pak
2	/z//o//n/	☐ som	☐ son	☐ zon
3	/t//r//ei//n/	☐ tijm	☐ klein	☐ trein
4	/k//a//s//t/	☐ kas	☐ kast	☐ kat
5	/p//aa//r//s/	☐ paar	☐ paars	☐ paas
6	/s//t//r//aa//t/	☐ draad	☐ staat	☐ straat

7 Luister.
Hoeveel stukjes heeft het woord?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	tafelpoot; ta-fel-poot;	☐ 1	☐ 2	☒ 3	☐ 4
1	aap	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
2	geloven	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
3	lopen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
4	supermarkt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
5	kinderwagen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
6	denderen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
7	klingelende	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4
8	vergelijken	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4

- 8 Luister.
Hoeveel lettergrepen heeft een woord?
Zet streepjes tussen de lettergrepen.

bijv. **gegeten** g e / g e / t e n ; g e / g e / t e n

1	pinda	p i n d a
2	horloge	h o r l o g e
3	groenteman	g r o e n t e m a n
4	kilometer	k i l o m e t e r
5	betalen	b e t a l e n
6	katoen	k a t o e n

- 9 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoeveel woorden hoor je?

bijv. Wij gaan nu weg.

Wij=1, gaan=2, nu=3, weg=4

1 2 3 **4** 5

1	Ik eet ijs.	1	2	3	4	5
2	De sinaasappelthee is vies.	1	2	3	4	5
3	Hallo!	1	2	3	4	5
4	Kom hier!	1	2	3	4	5

- 10 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoor je een vraag?

1	Kom je binnen?	ja	nee
2	Ik eet graag brood.	ja	nee
3	Stop daarmee!	ja	nee
4	Waar ga je naar toe?	ja	nee

- 11 Luister.
Waar hoor je het woordaccent?
Zet een streepje onder het woordaccent.

bijv.   tafel;   tafel

1	<u>vriendin</u>	vriendin
2	<u>september</u>	september
3	<u>eten</u>	eten
4	<u>schilderij</u>	schilderij
5	<u>geslapen</u>	geslapen
6	<u>supermarkt</u>	supermarkt
7	<u>politie</u>	politie
8	<u>lerares</u>	lerares

- 12 Luister.
Waar hoor je het zinsaccent?
Zet een streepje onder het zinsaccent.
bijv.   Ik ben jarig!   Ik ben jarig!

1	<u>De auto is duur.</u> De auto is duur.
2	<u>Ik heb drie boeken gekregen.</u> Ik heb drie boeken gekregen.
3	<u>Ik moet morgen naar de dokter.</u> Ik moet morgen naar de dokter.
4	<u>Wanneer kom je?</u> Wanneer kom je?
5	<u>Hij is al jaren lang op zoek naar zijn ouders.</u> Hij is al jaren lang op zoek naar zijn ouders.
6	<u>In de parkeergarage staat een splinternieuwe raceauto.</u> In de parkeergarage staat een splinternieuwe raceauto.

Evaluatietoets "Oren in de Knoop"

Naam: _____

Groep/Klas: _____

Docent: _____

- De toets duurt ongeveer 25 minuten.
- Tijdens de toets mag je geen vragen stellen.
- Ga gewoon verder als je een vraag niet begrijpt.
- Je mobiele telefoon moet uit.

Evaluatietoets auditieve vaardigheden

- 1 Luister.
Welke klank hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	z	☒ s	f
1	oe	u	uu
2	ee	eu	ui
3	oo	o	oe
4	e	ee	i
5	o	oe	oo
6	e	i	ie
7	au	eu	ui
8	ee	ei	ui
9	b	p	w
10	g	h	k
11	m	n	ng
12	l	n	r
13	f	v	w
14	d	k	t
15	g	h	k
16	s	v	z
17	ee	eu	eeuw
18	aa	ai	aa

- 2 Luister.
Welke klanken hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	☒ tw	dw	zw
1	bl	pl	pr
2	t	tl	tr
3	s	sch	sk
4	s	t	st
5	k	kl	kn
6	gr	k	kr
7	sp	spl	spr
8	lst	rst	st

- 3 Luister.
Welk woord hoor je?
Kies de goede klank.
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	v...n	aa	☒ a	e
1	m...n	aa	a	e
2	b...r	ee	ei	i
3	k...p	au	o	oe
4	z...s	e	oe	u
5	v...r	oe	u	uu
6	h...t	oe	ou	ui
7	k...t	au	eu	ui
8	l...f	e	ee	ei
9	b...k	a	aa	e
10	h...p	e	i	ie

- 4 Luister.
Welk woord hoor je?
Kies de goede klank.
Zet een cirkel om de juiste klank.

bijv.	ve...	l	t	☒ r
1	ka...	k	t	p
2	...ak	d	k	t
3	va...	m	n	ng
4	e..en	f	v	w
5	...ok	g	l	r
6	hui...en	f	s	z
7	...at	l	n	r
8	...il	b	d	p
9	dui...	f	g	s
10	ra...	n	ng	nk

- 5 Luister.
Welk woord hoor je?
Hoe schrijf je het woord?
Zet een cirkel om de juiste letter of letters.

bijv.	hoe...	☒ d	k	t
1	m...ten	e	ee	ij
2	wi...en	f	s	ss
3	hui...	d	k	t
4	m...nen	a	aa	e
5	ho...en	gg	k	kk
6	ma...	d	k	t
7	beva...en	l	ll	n
8	ben...den	e	ee	ie
9	...ren	o	oo	u
10	k...rten	a	aa	aa

6 Luister.
Welk woord hoor je?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.		☒ boos	☐ bos	☐ poos
1	bak	hak	pak	
2	som	son	zon	
3	tijm	klein	trein	
4	kas	kast	kat	
5	paar	paars	paas	
6	draad	staat	straat	

7 Luister.
Hoeveel stukjes heeft het woord?
Zet een cirkel om het juiste antwoord.

bijv.	ta-fel-poot;	☐ 1	☐ 2	☒ 3	☐ 4
1	1 2 3 4				
2	1 2 3 4				
3	1 2 3 4				
4	1 2 3 4				
5	1 2 3 4				
6	1 2 3 4				
7	1 2 3 4				
8	1 2 3 4				

- 8 Luister.
Hoeveel lettergrepen heeft een woord?
Zet streepjes tussen de lettergrepen.

bijv. g e / g e / t e n ; g e / g e / t e n

- 1 p i n d a
- 2 h o r l o g e
- 3 g r o e n t e m a n
- 4 k i l o m e t e r
- 5 b e t a l e n
- 6 k a t o e n

- 9 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoeveel woorden hoor je?

bijv. Wij gaan nu weg.

Wij=1, gaan=2, nu=3, weg=4

1 2 3 4 5

1	1	2	3	4	5
2	1	2	3	4	5
3	1	2	3	4	5
4	1	2	3	4	5

- 10 Luister en zet een cirkel om het juiste antwoord.
Hoor je een vraag?

1	ja	nee
2	ja	nee
3	ja	nee
4	ja	nee

- 11 Luister.
Waar hoor je het woordaccent?
Zet een streepje onder het woordaccent.

bijv. tafel

- 1 vriendin
- 2 september
- 3 eten
- 4 schilderij
- 5 geslapen
- 6 supermarkt
- 7 politie
- 8 lerares

- 12 Luister.
Waar hoor je het zinsaccent?
Zet een streepje onder het zinsaccent.

bijv. Ik ben jarig!

- 1 De auto is duur.
- 2 Ik heb drie boeken gekregen
- 3 Ik moet morgen naar de dokter.
- 4 Wanneer kom je?
- 5 Hij is al jaren lang op zoek naar zijn ouders.
- 6 In de parkeergarage staat een splinternieuwe raceauto.

Sleutel evaluatietoets

1 Auditieve discriminatie op klankniveau

klinkers

1.1 uu

1.2 eu

1.3 oe

1.4 e

1.5 oo

1.6 i

tweeklanken

1.7 ui

1.8 ei

medeklinkers

1.9 b

1.10 g

1.11 n

1.12 l

1.13 v

1.14 t

1.15 k

1.16 z

clusters van klinkers

1.17 eeuw

1.18 aai

2 Auditieve discriminatie medeklinkerclusters

2.1 pl

2.2 tr

2.3 sch

2.4 st

2.5 kn

2.6 gr

2.7 spl

2.8 rst

3 Auditieve discriminatie op woordniveau

klinkers en tweeklanken

3.1	maan	aa
3.2	beer	ee
3.3	kop	o
3.4	zus	u
3.5	vuur	uu
3.6	hout	ou
3.7	kuit	ui
3.8	leef	ee
3.9	bak	a
3.10	hip	i

4 Auditieve discriminatie op woordniveau

medeklinkers

4.1	kat	t
4.2	dak	d
4.3	van	n
4.4	even	v
4.5	rok	r
4.6	huizen	z
4.7	lat	l
4.8	pil	p
4.9	duif	f
4.10	rank	nk

5 Klank-/letterkoppeling + spelling

5.1	meten	e
5.2	wissen	ss
5.3	huid	d
5.4	manen	a
5.5	hokken	kk
5.6	mat	t
5.7	bevallen	ll
5.8	beneden	e

- 5.9 oren o
- 5.10 kaarten aa

6 Auditieve synthese

- 6.1 bak
- 6.2 zon
- 6.3 trein
- 6.4 kast
- 6.5 paars
- 6.6 straat

7 Auditieve analyse van lettergrepen

- 7.1 1
- 7.2 3
- 7.3 2
- 7.4 3
- 7.5 4
- 7.6 3
- 7.7 4
- 7.8 4

8 Auditieve analyse van lettergrepen

- 8.1 pin/da
- 8.2 hor/lo/ge
- 8.3 groen/te/man
- 8.4 ki/lo/me/ter
- 8.5 be/ta/len
- 8.6 ka/toen

9 Auditieve analyse van woorden

- 9.1 3
- 9.2 4
- 9.3 1
- 9.4 2

10 Intonatie

10.1 ja

10.2 nee

10.3 nee

10.4 ja

11 Woordaccent

11.1 vriendin

11.2 september

11.3 eten

11.4 schilderij

11.5 geslapen

11.6 supermarkt

11.7 politie

11.8 lerares

12 Zinsaccent

12.1 De auto is duur.

12.2 Ik heb drie boeken gekregen.

12.3 Ik moet morgen naar de dokter.

12.4 Wanneer kom je?

12.5 Hij is al jarenlang op zoek naar zijn ouders.

12.6 In de parkeergarage staat een splinternieuwe raceauto.

Evaluatietoetsformulier Oren in de Knoop

Toets- items (groep/klas)	(naam)									
Auditieve discriminatie op klankniveau										
Klinkers										
1.1 uu										
1.2 eu										
1.3 oe										
1.4 e										
1.5 oo										
1.6 i										
Tweeklanken										
1.7 ui										
1.8 ei										
Medeklinkers										
1.9 b										
1.10 g										
1.11 n										
1.12 l										
1.13 v										
1.14 t										
1.15 k										
1.16 z										
Clusters van klinkers										
1.17 eeuw										
1.18 aai										
Auditieve discriminatie medeklinkerclusters										
2.1 pl										
2.2 tr										
2.3 sch										
2.4 st										
2.5 kn										
2.6 gr										
2.7 spl										
2.8 rst										
Auditieve discriminatie op woordniveau										
Klinkers en tweeklanken										
3.1 maan aa										
3.2 beer ee										
3.3 kop o										
3.4 zus u										
3.5 vuur uu										
3.6 hout ou										
3.7 kuit ui										
3.8 leef ee										
3.9 bak a										
3.10 hip i										

Evaluatietoetsformulier Oren in de Knoop

Toets- items <small>(groep/klas)</small>	(naam)									
Auditieve discriminatie op woordniveau medeklinkers										
4.1 kat t										
4.2 dak d										
4.3 van n										
4.4 even v										
4.5 rok r										
4.6 huizen z										
4.7 lat l										
4.8 pil p										
4.9 duif f										
4.10 rank nk										
Klank /-letterkoppeling +spelling										
5.1 meten e										
5.2 wissen ss										
5.3 huid d										
5.4 manen a										
5.5 hokken kk										
5.6 mat t										
5.7 bevallen ll										
5.8 beneden e										
5.9 oren o										
5.10 kaarten aa										

Evaluatietoetsformulier Oren in de Knoop

Toets- items (groep/klas)	(naam)									
Auditieve synthese										
6.1 bak										
6.2 zon										
6.3 trein										
6.4 kast										
6.5 paars										
6.6 straat										

Auditieve analyse van lettergrepen										
7.1 1										
7.2 3										
7.3 2										
7.4 3										
7.5 4										
7.6 3										
7.7 4										
7.8 4										

Auditieve analyse van lettergrepen										
8.1 pin/da										
8.2 hor/lo/ge										
8.3 groen/te/ man										
8.4 ki/ lo/me/ter										
8.5 be/ta/len										
8.6 ka/toen										

Auditieve analyse van woorden										
9.1 3										
9.2 4										
9.3 1										
9.4 2										

Intonatie										
10.1 ja										
10.2 nee										
10.3 nee										
10.4 ja										

Evaluatietoetsformulier Oren in de Knoop

Toets- items (groep/klas)	(naam)									
Woordaccent										
11.1 vriendin										
11.2 septem/ ber										
11.3 eten										
11.4 schilderij										
11.5 geslapen										
11.6 super- markt										
11.7 politie										
11.8 lerares										
Zinsaccent										
12.1 duur										
12.2 drie										
12.3 morgen										
12.4 wanneer										
12.5 ouders										
12.6 parkeer- garage										
splinter- nieuwe										

Eén kolom voor 1 leerling.

Niets invullen als het antwoord van de leerling juist is.

n.i. = leerling heeft niets ingevuld.

Bij een onjuist antwoord klank/cijfer/woord invullen waarvoor leerling gekozen heeft.

Zo zie je snel waar de hiaten bij een leerling zitten.

3 Mimiek

Inleiding Mimiek

Les Emotie en Mimiek

werkblad, knipblad, docentenblad

Woordkaartjes

Inleiding Mimiek

Met mimiek geef je extra informatie over datgene wat je de luisteraar duidelijk wilt maken.

De mimiek kan ondersteunend zijn maar kan ook tegenstrijdige informatie geven.

De mimiek is voor de communicatie heel belangrijk.

Door de oefenvormen worden de leerlingen zich daarvan bewuster.

Mimiek is geen auditieve vaardigheid. Wij zijn echter van mening dat het de verbale communicatie dusdanig ondersteunt dat het van belang is om dit bij aanvang van ons programma aan te bieden.

Afhankelijk van de groep leerlingen is er de mogelijkheid te kiezen voor één of meerdere oefenvormen uit de les Emotie en Mimiek.

Les Emotie en Mimiek

Doelstelling

De leerlingen worden zich bewust van hun mimiek.

De leerlingen zijn op de hoogte van het bestaan van non-verbale communicatie.

Beginsituatie

De leerlingen hoeven geen voorkennis te hebben.

Vorbereiding

Leg de spullen klaar. Zorg voor voldoende materiaal voor de leerlingen.

Maak kopieën van het knipblad Emotie en Mimiek. Snijd de kopieën doormidden.

Materiaal

- werkblad emotie
- spiegels
- knipblad plaatjes emotie
- scharen
- plak
- woordkaartjes mimiek
- fotocamera

Tijdsindicatie

Eén of twee uren van 45 minuten.

Werkwijze

Oefening 1

Deel het knipblad uit. Laat de leerlingen de plaatjes uitknippen. Deel het werkblad uit. Laat de leerlingen het plaatje omhoog houden dat past bij een van de gezichtsuitdrukkingen die je toont: boos, blij, verdrietig, verlegen, moe, geschrokken.

Evalueer dit zonder de woorden te noemen. De leerlingen moeten de plaatjes op het werkblad leggen in de getoonde volgorde. Controleer of ze het goed gedaan hebben. Vraag de leerlingen of ze weten welke woorden bij de emoties horen.

Laat ze de plaatjes opplakken en laat ze de goede woorden onder de plaatjes schrijven.

Oefening 2

Toon de emoties nog twee keer in verschillende volgorde. Laat de leerlingen de letters bij de plaatjes in de goede volgorde opschrijven.

Oefening 3

Laat de leerlingen zinnen bedenken passend bij de emoties (eventueel in groepjes). Laat de zinnen opschrijven op het werkblad. Bespreek de zinnen met de leerlingen.

Oefening 4

Zeg een aantal zinnen met een emotie met mimiek. Laat de leerlingen controleren of de emotie en mimiek bij elkaar passen.

Oefening 5

Laat de leerlingen in de spiegel kijken naar hun eigen mimiek. Laat ze daarna jouw mimiek kopiëren en controleren in de spiegel.

Oefening 6

Deel de groep op in tweetallen. Laat de leerlingen tegenover elkaar zitten en laat een leerling raden welke emotie de andere leerling laat zien door middel van zijn mimiek.

Oefening 7

Maak een tableau-vivant met emoties. De leerlingen maken groepjes. Ze kiezen een emotie en verzinnen er een situatie (standbeeld) bij. Maak een foto van het tableau-vivant en laat de leerlingen er nog een zin of tekst bij bedenken.

Evaluatie

Vraag de leerlingen wat ze van de les vonden.

Zijn ze zich nu meer bewust van hun mimiek?

Begrijpen ze dat je ook zonder woorden kunt communiceren?

Werkblad Emotie en Mimiek

Plak de plaatjes. Schrijf de goede naam onder het plaatje.

A	B	C
---	---	---

.....

.....

.....

D	E	F
---	---	---

.....

.....

.....

Schrijf de letters van de plaatjes in de volgorde, die de docent laat zien.

1. ....

2. ....

Schrijf een zin passend bij de emoties.

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

6. ....

Knipblad Emotie en Mimiek

Knipblad Emotie en Mimiek

Docentenblad Emotie en Mimiek

Te tonen emoties:

boos

blij

verdrietig

geschrokken

verlegen

moe

Zinnen en woorden voor bij de emoties.

De woorden staan ook op kaartjes.

Je kunt ze met verschillende gezichtsuitdrukkingen zeggen.

Ik ben jarig.

Ik wil koffie.

Thee alsjeblieft.

hallo

ja

nee

goedemorgen

goedemiddag

oké

goed

klaar

tot ziens.

hè?

wat zeg je?

wat?

doei!

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

Woordkaartjes
Emotie en Mimiek 1

ik ben jarig

ik wil koffie

thee

alsjeblieft

ja

nee

hallo

goedemiddag goedemorgen

doei!

Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1	Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1	Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1
Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1	Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1	Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1
Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1	Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1	Woordkaartjes Emotie en Mimiek 1

oké

goed

klaar

tot ziens

wat?

hè?

wat zeg je?

4 Mondmotoriek

Inleiding Mondmotoriek

Les Kennismaken met mondmotoriek

Vragenlijst mondmotoriek

Woordenlijst Voorlezer

Woordenlijst Luisteraars

Woordkaartjes

Inleiding Mondmotoriek

Een goede mondmotoriek is een voorwaarde voor verstaanbaar spreken. Door de verschillende oefeningen in de kennismakingsles zal de leerling zich bewuster worden van zijn eigen mondmotoriek en de invloed van de mondmotoriek op de spraakverstaanbaarheid. Mocht een leerling hierop uitvallen is verwijzing voor logopedie geïndiceerd.

De mondmotoriek is geen auditieve vaardigheid. Wij zijn echter van mening dat het de verbale communicatie dusdanig beïnvloedt dat het van belang is om dit bij aanvang van het programma aan te bieden.

Les Kennismaken met Mondmotoriek

Doel

De leerlingen voelen welke standen voor mond, kaken en tong je gebruikt in het Nederlands.

De leerlingen ervaren hoe onverstaanbaar iemand is als deze persoon niet goed articuleert.

De leerlingen worden zich bewust van de noodzaak van duidelijke articulatie.

Beginsituatie

De leerlingen hoeven geen voorkennis te hebben.

Vorbereiding

Leg de spullen klaar.

Probeer de oefeningen zelf ook een keer, zodat jij je ook bewust bent van je mondmotoriek.

Maak kopieën van de woordenlijst voorlezer en maak er vier kaarten van.

Per groepje van vier leerlingen heb je een kaart nodig.

Maak kopieën van de woordenlijst luisteraars en maak er vier kaarten van. Per groepje van vier leerlingen heb je vier kaarten nodig (I, II, III, IV).

Tijdsindicatie

Een lesuur van 45 minuten.

Materiaal

- kaartjes mondstanden: breed, rond, lippen op elkaar/ niet op elkaar, tong (voor/achter, boven/ onder) → deel 1.
- spiegels
- vragenlijst mondmotoriek
- woordenlijst voorlezer
- woordenlijst luisteraars
- mondstanden: rond, breed, tong achter voortanden → deel 3.

Werkwijze

De les bestaat uit verschillende onderdelen.

1. Leg uit wat de verschillende begrippen zoals breed, rond, open, enz. betekenen. Deel de spiegels uit en oefen samen met de leerlingen de diverse mondstanden met de spiegel. Dit kan eventueel met de namen van de leerlingen (het gaat om het opwarmen voor de oefening.)

2. Deel de vragenlijst mondmotoriek uit. Leg uit dat de leerling in de spiegel moet kijken en de klanken die op de vragenlijst staan moet zeggen. De leerling moet dan proberen te ontdekken wat zijn mond, kaken en tong doen als hij die klank uitspreekt. Bespreek na 10 minuten de antwoorden samen met de leerlingen.

N.B. Bij de /k/ is je tongpunt voor en onder, maar het gaat om de achterkant van je tong, die boven is. Die vormt de klank.

3. Maak groepjes van vier leerlingen per groep. Deel de woordenlijst 'voorlezer' en de woordenlijst 'luisteraars' uit. De voorlezer moet recht tegenover de drie luisteraars zitten. Leg uit dat de voorlezer de woorden van de woordenlijst leest met een bepaalde mond-, lippen- of tongstand. De luisteraars moeten overleggen welke woorden ze horen en die moeten ze aankruisen op hun lijst bij I, II, III en IV.

Neem de voorlezers apart en vertel dat ze de woorden met de volgende mond-, lippen- of tongstand moeten lezen: rond, breed, tong achter voortanden.

De voorlezer leest op drie manieren de woorden voor. Daarna leest de voorlezer nog een de woorden 'normaal' voor om te controleren of de anderen de goede woorden hebben aangekruist.

Evaluatie

Bespreek de oefening na met de leerlingen en benadruk het belang van articulatie.

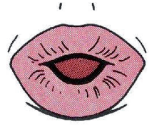
Vragenlijst mondmotoriek

Lees de letters. Zeg de letters hardop en kijk in de spiegel.
Wat zie je? Geef antwoord op de vragen.

AA	Mijn mond is	☐ open	☐ dicht.
	Mijn lippen zijn	☐ op elkaar	☐ niet op elkaar.
IE	Mijn mond is	☐ rond	☐ breed.
	Mijn lippen zijn	☐ op elkaar	☐ niet op elkaar.
OE	Mijn mond is	☐ rond	☐ breed.
	Mijn lippen zijn	☐ op elkaar	☐ niet op elkaar.
L	Mijn tong is	☐ boven	☐ onder.
	Mijn tong is	☐ voor	☐ achter.
K	Mijn tong is	☐ boven	☐ onder.
	Mijn tong is	☐ voor	☐ achter.
N	Mijn tong is	☐ voor	☐ achter.
	Mijn lippen zijn	☐ op elkaar	☐ niet op elkaar.
M	Mijn lippen zijn	☐ op elkaar	☐ niet op elkaar.

Woordenlijst Voorlezer

roos
vis
kar
boek
vuur
mies
aap
los
teen

rond

Woordenlijst Voorlezer

roos
vis
kar
boek
vuur
mies
aap
los
teen

breed

Woordenlijst Voorlezer

roos
vis
kar
boek
vuur
mies
aap
los
teen

tongpunt omhoog

Woordenlijst Voorlezer

roos
vis
kar
boek
vuur
mies
aap
los
teen

kiezen op elkaar

I
Woordenlijst Luisteraars

☐ aap	☐ op
☐ vier	☐ vuur
☐ mis	☐ mies
☐ teen	☐ tien
☐ boek	☐ buk
☐ vos	☐ vis
☐ roos	☐ ros
☐ kar	☐ kor
☐ los	☐ les

III
Woordenlijst Luisteraars

☐ aap	☐ op
☐ vier	☐ vuur
☐ mis	☐ mies
☐ teen	☐ tien
☐ boek	☐ buk
☐ vos	☐ vis
☐ roos	☐ ros
☐ kar	☐ kor
☐ los	☐ les

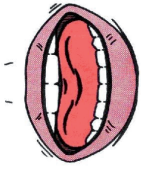
II
Woordenlijst Luisteraars

☐ aap	☐ op
☐ vier	☐ vuur
☐ mis	☐ mies
☐ teen	☐ tien
☐ boek	☐ buk
☐ vos	☐ vis
☐ roos	☐ ros
☐ kar	☐ kor
☐ los	☐ les

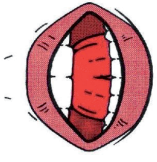
IV
Woordenlijst Luisteraars

☐ aap	☐ op
☐ vier	☐ vuur
☐ mis	☐ mies
☐ teen	☐ tien
☐ boek	☐ buk
☐ vos	☐ vis
☐ roos	☐ ros
☐ kar	☐ kor
☐ los	☐ les

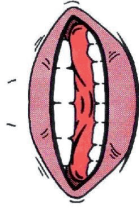
Mondmotoriek Mondstanden	Mondmotoriek Mondstanden
Oren in de Knoop	Oren in de Knoop
Mondmotoriek Mondstanden	Mondmotoriek Mondstanden
Oren in de Knoop	Oren in de Knoop

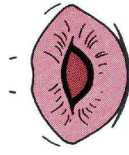
open

tongpunt omhoog

breed

rond

5 Luistergerichtheid

Luistergerichtheid
Oefeningen voor Luistergerichtheid

Inleiding Luistergerichtheid

Aandachtspunten voor de docent

Maak de leerlingen, indien nodig, bewust van de invloed van de onderstaande factoren op de spraakverstaanbaarheid.

- De lichaamshouding en de hoofdhouding t.o.v. de luisteraar:
met de rug naar een spreker toe zitten bemoeilijkt het spraakverstaan.
- Het oogcontact:
een goed oogcontact ondersteunt de communicatie . Als spreker krijg je wel/geen bevestiging of jouw boodschap door een luisteraar goed begrepen wordt.
In onze cultuur is het ook beleefd om iemand aan te kijken tijdens een gesprek.
- Voldoende zicht op de mond:
een hand voor de mond of een pen in/voor de mond bemoeilijkt het spraakverstaan.
- Omgevingslawaai:
pratende medeleerlingen, verkeerslawaai, muziek e.d. kunnen belemmerende factoren zijn.
- Gehoorsproblemen veroorzaken problemen in het spraakverstaan, maar ook bij het richting horen.

Slechthorendheid veroorzaakt problemen in het spraakverstaan, maar ook bij het richtinghoren. Ben alert op gehoorproblemen en verwijst de leerling bij problemen naar zijn huisarts.

Luistergerichtheidsoefeningen

Maak de leerlingen bewust van het belang van de positie in de ruimte tijdens het luisteren.

- Geluidenlotto
- Richting horen: Waar komt het geluid vandaan?
- Wat is het geluid dat je hoort?
Bijvoorbeeld geluiden uit het lokaal:
  - gordijnen open en dicht doen
  - op het raam tikken
  - lopen, stampen op een bepaalde plaats

Maak de leerlingen bewust van hun houding tijdens het spreken en luisteren.

- Verschillende hoofdhoudingen t.o.v. de luisteraar.
- Het belang van oogcontact tijdens het spreken en luisteren.
- Het belang van de ondersteunende communicatie: mimiek, handgebaren, zicht op de mond en lichaamshouding.

Ben attent op gehoorproblemen en reageer daarop.

6 Klanken

Inleiding klanken

Overzicht van klanken die problemen geven in het Nederlands als tweede taal bij verschillende bevolkingsgroepen

Vaak gemaakte fouten op klankniveau

Opbouw van de aanpak in de klankvolgorde

Overzicht oefenmogelijkheden klanken

Inleiding Klanken

Uit de resultaten van de instaptoets wordt duidelijk of de auditieve discriminatie van de klanken voldoende is.

Wanneer dit niet het geval is, worden oefenvormen aangeboden die individueel, groepsgewijs en/of klassikaal te gebruiken zijn.

Er wordt een mogelijke volgorde aangegeven van de aan te leren klanken.

Daarnaast is er een overzicht van de combinatiemogelijkheden van klanken waarin de auditieve discriminatie geoefend kan worden. Dit overzicht is samengesteld naar aanleiding van vaak gemaakte fouten in het Nederlands als tweede taal bij verschillende bevolkingsgroepen.

Overzicht van klanken die problemen geven in het Nederlands als tweede taal bij verschillende bevolkingsgroepen.

De islamitische landen: Turkije, Marokko en de Arabische landen e.d.

Klinkers:

aa	→	a / o
a	→	aa / e / o
ee	→	e / ie / ei
e	→	ee / i / ie
ie	→	i / ee
i	→	ie / e
oo	→	o / oe
o	→	oo / oe / a / u
uu	→	u / oe
u	→	uu / e / o
ui	→	eu / au / oe / u
oe	→	oo / o
au	→	ui / eu
eu	→	ui / oo / au
ei	→	ee
schwa (ə)	→	i / ie / e / (Soms wordt de schwa extra toegevoegd.)

Medeklinkers:

b	↔	p
t	↔	d
g	→	k / stemhebbende g
h	→	g
k	→	stemhebbende g
m	↔	n
s	→	sj
v	↔	w
v	→	f
ng	→	n / g / k / nk / n + stemhebbende g
sch	→	sk / sj
schr	→	zr / sr

De Aziatische landen: China, Vietnam e.d.

Klinkers:

aa	↔	a
ee	↔	e
ie	↔	i
i	→	e / u
oo	↔	o / au
uu	→	u / eu
u	→	oe
ui	→	au / eu
eu	→	u / ui
ei	→	i / e / ie / u

Medeklinkers:

g	→	k / stemhebbende g
h	→	kh
j	→	z / l
m	↔	n
n	→	l
p	→	b
r	→	l / w
t	→	d
ng	→	n

Aziaten hebben vaak problemen met stemloze medeklinkers aan het eind van een woord en bij medeklinkerverbindingen.

Verder wordt de laatste medeklinker vaak niet echt uitgesproken.

De ex-koloniën: Antillen, Aruba, Suriname, de Molukken, Indonesië

Klinkers:

aa   ↔   a

i   →   wordt vaak "dik" gemaakt en lang aangehouden.

Medeklinkers:

w   →   bilabiale w

De Spaans- en Portugeessprekende landen: Spanje, Portugal, Columbia, Brazilië

Klinkers:

aa	↔	a
ee	↔	e
ie	↔	i
oo	↔	o
uu	→	u
u	→	oe
ui	→	u / au / eu / oe
au	→	ui / eu
eu	→	ee / eew
ei	→	i

Medeklinkers:

b	→	v / w
f	→	v
h	→	g
m	↔	n
s	→	th
w	→	b / bp / oe
z	→	th
ng	→	n / stemhebbende g

Spaans- en Portugeessprekende mensen laten vaak de eindmedeklinker weg.

Vaak gemaakte fouten op klankniveau

Klinkers

aa	a / e
oo	o / oe / au
ee	ie / e / ei
ie	i
uu	u / oe / i / e / eu
oe	oo / o / uu
eu	ui / oo / au / ee / uu
e	ee / i / ie
i	ie / e / u
a	aa / e
u	uu / e / o / oe
o	oo / oe / a / u
au	ui / eu
ei	ee / i / e / u / ie
ui	au / eu / oe / u / oo

Medeklinkers

p	b
t	d (met name initiaal)
k	Fr.G (met name finaal)
b	p / v
d	t
f	v
s	sj / z
g	k / Fr. G (met name finaal)
v	b / w / f
z	s / Engelse th
j	l / z
w	v
h	g / kh
l	r
r	l
m	n
n	m
ng	g / k / +k

semi-tweeklanken

ooi / aai / uw (eeuw / ieuw / uw)

Hierbij veroorzaken de klinkers de meeste verwarring.

Assimilaties

Inserties

Deleties

Verscherping

Opbouw van de aanpak in de klankvolgorde

Klinkers

aa / a

oo / o

ee / e

ie / i

uu / u

uu / oe

u / oe

Verdieping

i / e

uu / u / eu

oo / oe / o

uu / u / oe

Medeklinkers

p / t / k

b / d

f / s / g

v / z

m / n / ng

r / l

j / w / h

Verdieping

b / p

b / v

d / t

z / s

v / f

l / n

k / g

g / h / k

ng / g / k

v / w

j / z

Tweeklanken

ui / eu

ou / ui

ei / ui

Verdieping

ei / ee / i / e

ui / au / ou / ei / ij

eeuw

ieuw

uw

Let op: na klankniveau meteen op woordniveau.

Let op de klankzuiverheid van de woorden!

Overzicht oefenmogelijkheden klanken

Klank	Discriminatieoefeningen volgens opbouw programma	Discriminatie-oefeningen voor vaak gemaakte fouten
aa	aa/a	a/e
oo	oo/o	oo/oe, oo/au oo/oe/o
ee	ee/e	ee/ie, ee/ei
ie	ie/i	
uu	uu/u	uu/i, uu/e, uu/eu uu/u/eu, uu/u/oe
oe	oe/uu	oe/o, oe/oo, oe/uu oe/oo/o
eu	eu/ui	eu/oo, eu/au, eu/ee eu/uu, uu/u/eu
e	ee/e	e/i, e/ie
i	ie/i, i/e, e/ie	e/i
a	aa/a	a/e
u	uu/u, u/oe	u/e, u/o
o	oo/o	oe/o, o/a, o/u
au of ou	ou/ui	au/eu, ui/au/ei
ei of ij	ei/ui, ei/ee	ei/i, ei/e, ei/ie ei/u, ei/ee/i/e
ui	ou/ui, eu/ui	ui/oe, ui/u, ui/oo
aai		aai/ai
ooi		ooi/oi
oei		oei/ooi
eeuw		eeuw/eu, eeuw/ee
ieuw		ieuw/uw
uw		uw/u
p	p/t/k	p/b
t	p/t/k	t/d
k	p/t/k	k/Franse g
b	b/d	b/p, b/v
d	b/d	d/t
f	f/s/g	f/v
s	f/s/g	s/z, s/sj
g	f/s/g	g/k, g/h, g/k g/Franse g, g/h/k

Klank	Discriminatieoefeningen volgens opbouw programma	Discriminatie-oefeningen voor vaak gemaakte fouten
v	v/z	v/b, v/w, v/f f/v/w
z	v/z	z/s, z/Engelse th
m	m/n/ng	m/n
n	m/n/ng	m/n, l/n
ng	m/n/ng	ng/g, ng/k, ng/ng+k ng/n, ng/g/k
r	r/l	r/l
l	r/l	n/l
j	j/w/h	j/l, j/z
w	j/w/h	w/v
h	j/w/h	g/h, h/kh, g/h/k
eer		eer/ee mediaal
oor		oor/oo mediaal
ool		ool/oo mediaal
eur		eur/eu mediaal
eul		eul/eu mediaal
br-		br-/bl-, br-/b, br-/pr-
bl-		bl-/br-, bl-/bəl, bl-/b, bl-/pl-
dr-		dr-/dl-, dr-/d, dr-/tr-
dw-		dw-/d-, dw-/dəw-, dw-/tw-
fl-		fl-/fr-, fl-/fəl-, fl-/f-
fr-		fr-/fl-, fr-/f-
gl-		gl-/gr-, gl-/Franse g+l, gl-/gəl, gl- /g-
gr-		gr-/gl-, gr-/Franse g+l, gr-/g-
kl-		kl-/kr-, kl-/k-, kl-/kəl-, kl-/gl-
kn-		kn-/kl-, kn-/kən-, kn-/k-
kr-		kr-/kl-, kr-/k-
kw-		kw-/k-, kw-/kəw-

Klank	Discriminatieoefeningen volgens opbouw programma	Discriminatie-oefeningen voor vaak gemaakte fouten
pl-		pl-/pr-, pl-/pəl, pl-/p-, pl-/bl-
pr-		pr-/pl-, pr-/p-, pr-/br-
sch-		sch-/s-, sch-/s + Franse g
sk-		sk-/sg-, sk-/əsk, sk-/s-, sk-/k-
sl-		sl-/sr-, sl-/s-, sl-/əsl-, sl-/səl-
sm-		sm-/m-, sm-/əsm-, sm-/səm-
sn-		sn-/sl-, sn-/n-, sn-/əsn-, sn-/sən-
sp-		sp-/p-, sp-/səp-, sp-/əsp-
st-		st-/t-, st-/əst-
tr-		tr-/tl-, tr-/t-, tr-/dr-
tw-		tw-/təw-, tw-/t-, tw-/dw-
vl-		vl-/vr-, vl-/vəl-, vl-/v-, vl-/fl-
vr-		vr-/vl-, vr-/v-, vr-/fr-
zw-		zw-/zəw-, zw-/z-, zw-/sw
schr-		schr-/sch, schr-/sr- schr-/s + Franse g+r, schr-/əschr-
spl-		spl-/spr-, spl-/sp-, spl-/əspl-
spr-		spr-/spl-, spr-/sp- spr-/əspr-
str-		str-/stl-, str-/st- str-/əstr-
-cht		-cht/-ch, -cht/ -franse g + t

Klank	Discriminatieoefeningen volgens opbouw programma	Discriminatie-oefeningen voor vaak gemaakte fouten
-fd/-ft		-ft/-f, -ft/-pt
-gd/-gt		-gt/-g, -gt/-Franse g + t
-ks/-x		-ks/-k, -ks/-s
-lf		-lf/-rf, -lf/-lp
-lg		-lg/-l + Franse g
-lk		-lk/-lg
-lm		-lm/-ln
-lp		-lp/-lf
-ls		-ls/-l
-ld/-lt		-lt/-l
-mp		-mp/-m, -mp/-p
-nk		-nk/-ng
-ns		-ns/-n
-nd/-nt		-nt/-n, -nt/-t
-ps		-ps/-p, -sp/-ps
-rf		-rf/-rp, -rf/-f, -rf/-lf
-rg		-rg/-r+franse g, -rg/-g, -rg/-lg
-rk		-rk/-rg, -rk/-lk
-rm		-rm/-lm, -rm/-rn, -rm/-m
-rn		-rn/-ln, -rn/-rm. -rn/-n
-rp		-rp/-lp, -rp/-p
-rs		-rs/-ls, -rs/-s
-st		-st/-s, -st/-t
-sp		-sp/-p, -sp/-ps, -sp/-s
-rd/-rt		-rt/-ld, -rt/-r, -rt/-t
-ds/-ts		-ts/-t, -ts/-s, -ts/-st
-rst		-rst/-lst, -rst/-st -rst/-rs

7 Woorden van één lettergreep

Inleiding woorden van één lettergreep

Klankkaarten

De Schwa (stomme 'e')

Inleiding Woorden van één lettergreep

Uit de resultaten van de instaptoets wordt duidelijk of de auditieve discriminatie, synthese en spelling van woorden voldoende is.

Wanneer dit niet het geval is, worden oefenvormen aangeboden die individueel, groepsgewijs en/of klassikaal te gebruiken zijn.

Op woordniveau moet je dezelfde klankcombinaties aanhouden als op klankniveau. Er wordt onderscheid gemaakt tussen klankzuivere en niet klankzuivere woorden. Niet klankzuivere woorden zijn woorden die eindigen op /ool/, /oor/, /eel/, /eer/, /eur/, /eul/ + /uil/ en /ijl/ in verschillende dialecten.

Bij de verschillende oefenvormen kan gebruik gemaakt worden van klankkaarten. Op deze klankkaarten staan lijsten met woorden met de betreffende klank in initiale, mediale en finale positie.

Daarnaast zijn de klankkaarten verschillend van kleur.

Op de rode klankkaarten staan woorden met klinkers, tweeklanken, tweeletterklanken en clusters van klinkers.

Op de gele klankkaarten staan woorden met medeklinkers.

Op de blauwe klankkaarten staan woorden met medeklinkerclusters.

Op de groene klankkaarten staan twee- tot vijflettergrepige woorden. In deze woorden is het woordaccent aangegeven.

Er zijn oefenvormen opgenomen voor de volgende vaardigheden:

- klank-letterkoppeling/spelling
- auditieve synthese
- auditieve discriminatie:
  - klank in een woord horen.
  - welke klanken zijn gelijk in twee of drie aangegeven woorden.
  - fout uitgesproken klanken in woorden herkennen.
  - plaats van de klank in een woord aangeven (initiaal, mediaal, finaal).
  - bij medeklinkerclusters o.a. aangeven wat de eerste, tweede of derde klank is.

In het overzicht "Opbouw van de oefenvormen" (hoofdstuk Opbouw) staan de oefenvormen genoteerd die bij de bovenstaande vaardigheden gebruikt kunnen worden. Bij een aantal oefenvormen moeten de leerlingen de woorden hardop zeggen of hardop lezen. Het is niet de bedoeling dat de juiste productie van het woord geoefend wordt maar dat de andere leerlingen horen of er een bepaalde klank in het woord staat en/of ze een fout uitgesproken klank herkennen. De nadruk ligt dus op het verbeteren van de auditieve discriminatie en niet op de juiste productie van een woord.

Klankkaarten

Woorden van één lettergreep

Klinkers

Plaats: initiaal, mediaal, finaal

lange klinkers

korte klinkers

tweeklanken

tweeletterklanken

klinkerclusters

niet zuivere klinkers

schwa

Medeklinkers

Alfabetisch

Medeklinkerclusters

Alfabetisch

- van twee medeklinkers
- van drie medeklinkers

Woorden van twee lettergrepen

Medeklinkers mediaal

Prosodiekaarten

Tweelettergrepige woorden

Drielettergrepige woorden

Vierlettergrepige woorden

Vijflettergrepige woorden

De Schwa (stomme 'e') /ə/

De schwa wordt alleen geoefend als de leerlingen hier fouten in maken.

De schwa spreek je bijna net zo uit als een /u/.

Hij klinkt iets korter dan de /u/ in /bus/.

Vaak staat de schwa in de eerste of in de laatste lettergreep van een woord.

Een lettergreep met de schwa wordt nooit beklemtoond.

Vooraan

ge- zoals in gezin

be- zoals in beroemd

ver- zoals in verliefd

Achteraan

-en zoals in lopenen

-el zoals in appelel

-er zoals in bakkerer

-ig zoals in dertig

-lijk zoals in lelijk

-e zoals in allee

Het voorvoegsel ver- of de uitgang -ig wordt in bepaalde regio's niet als /vur/ of /ug/ uitgesproken, maar als /ver/ of /ig/. Dit is niet fout, maar volgens het standaard Nederlands zou het als schwa moeten worden uitgesproken.

Het is dus geen probleem als leerlingen die in het zuiden van Nederland wonen /vurkeer/ zeggen i.p.v. /verkeer/ en /vijftug/ i.p.v. /vijftig/.

8 Woorden van twee of meer lettergrepen

Inleiding van twee of meer lettergrepen

Regels uit de spellingschakels IVIO

Inleiding Woorden van twee of meer lettergrepen

Uit de resultaten van de instaptoets wordt duidelijk of de auditieve discriminatie, synthese, analyse en de spelling en de beklemtoning van woorden voldoende is.

Wanneer dit niet het geval is, worden oefenvormen aangeboden die individueel, groepsgewijs en/of klassikaal te gebruiken zijn.

Als uit de instaptoets begrippen blijkt dat de items 3 en 4 niet goed zijn ingevuld is het zinvol de begrippen *lettergrepen* en *woorden* uit te leggen.

Bij de verschillende oefenvormen kan gebruik gemaakt worden van de groene klankkaarten. Hierop staan lijsten met woorden van twee of meer lettergrepen. De oefenvormen voor spelling zijn oranje van kleur. Daarnaast is er voor het onderdeel klank-/letterkoppeling en spelling een samenvatting opgenomen van de spellingsregels uit het werkboek "spellingschakels (één 's) voor allochtone cursisten van stichting IVIO, Lelystad, 1993".

Deze kunnen gebruikt worden bij de uitleg van de spellingregels.

Ben alert op het verschil tussen lettergreep en klankstuk!

Er zijn oefenvormen opgenomen voor de volgende vaardigheden:

- Klank- letterkoppeling /spelling
o.a. hoor je een open- of gesloten lettergreep?
- Auditieve discriminatie, analyse en synthese
  - hoeveel lettergrepen hoor je?
  - woorden verdelen in lettergrepen
- Woordaccent
  - op welke lettergreep valt de klemtoon

In het overzicht "Opbouw van de toetsing en oefenvormen" (hoofdstuk Opbouw) staan de oefenvormen genoteerd die bij bovenstaande vaardigheden gebruikt kunnen worden.

Bij een aantal oefenvormen moeten de leerlingen de woorden hardop zeggen of hardop lezen. Het is echter niet de bedoeling dat de juiste productie van het woord geoefend wordt. De nadruk ligt op het verbeteren van de bovengenoemde auditieve vaardigheden en de juiste spelling van de woorden.

Regels uit spellingschakels **IVIO** (Lelystad, 1993)

Deel 1: klinkers

- 1 Elke tekst bestaat uit zinnen. In iedere zin staan woorden. Ieder woord bestaat uit letters.

Voorbeeld

Fatima loopt naar de winkel. Ze koopt appels. Maar ze vergeet brood te kopen.

Deze tekst heeft 3 zinnen, 14 woorden en 61 letters.

- 2 Er zijn twee soorten letters: klinkers en medeklinkers.

Voorbeeld

Het woord appeltaart heeft 4 klinkers en 6 medeklinkers.

- 3 De korte klinkers zijn a, e, i, o en u. Korte klinkers worden éénmaal geschreven.

Voorbeeld

bal   les   lip   zon   bus

- 4 De e die we iets korter dan de u van bus uitspreken, heet de stomme e.

Voorbeeld

De kinderen hebben vier appels gekocht.

- 5 Bij de korte klinkers a, e, o en u horen de lange klinkers aa, ee, oo en uu.

Voorbeeld

bal   zon   les   bus
baaal   zooon   leees   buuur

- 6 De lange klinker die bij de i hoort, is de ie.

Voorbeeld

zin
ziien

- 7 Als u de oe, eu of ui goed uitspreekt, kunt u horen hoe u woorden met deze klinkers moet schrijven.

Voorbeeld

1. Wij hebben een mooie stoel gekocht.
2. Die trui is mijn veel te groot.
3. Hij heeft voor mij twee sleutels gemaakt.

- 8 Als u niet weet of u een ei of een ij moet schrijven, kijk dan in uw woordenboek. Doe dat ook bij woorden met een au of ou.

Voorbeeld

1. De rijst zit in een kleine pan.
2. Die saus is te zout.

Deel 2: medeklinkers

- 1 Er zijn twee soorten letters: klinkers en medeklinkers.

Voorbeeld

Een schoen heeft een neus en een hak.

Dit is een zin met 8 woorden, 14 klinkers en 15 medeklinkers.

- 2 Als u een woord langer maakt, kunt u horen of u aan het eind een "d" of een "t" moet schrijven.

Voorbeeld

(uitspraak: hant) twee handen - een handd

(uitspraak: voet) twee voeten - een voett

- 3 Als u een woord langer maakt, kunt u horen of u aan het eind een "b" of een "p" moet schrijven.

Voorbeeld

(uitspraak: ik hep) wij hebben - ik hebp

(uitspraak: een lip) twee lippen - een lipp

- 4 Woorden met een *lange* klinker én aan het eind een "s", krijgen vaak een "z" als ze langer gemaakt worden. Woorden met een *korte* klinker vlak voor de "s" krijgen dan "ss".

Voorbeeld

een bas - twee bazen

vies weer - vieze straten

een jas - twee jassen

- 5 Woorden met een *lange* klinker én aan het eind een "f", krijgen vaak een "v" als ze langer gemaakt worden. Woorden met een *korte* klinker vlak voor de "f" krijgen dan "ff".

Voorbeeld

Een brief - twee brieven

Ik geloof - wij gelooven

Ik straff - wij strafffen

- 6 Woorden met "g" of "ch" moet u vaak in het woordenboek opzoeken. Er zijn wel vaste lettercombinaties.

Voorbeeld

Je bent een <u>s</u> chat.	sch-
Ik <u>s</u> chrijf een brief.	schr-
Dat is aardig van je.	-ig
Mijn <u>n</u> icht <u>z</u> ucht <u>z</u> achtjes.	-icht/-ucht/-acht
Ze <u>l</u> iegt altijd.	-iegt

- 7 U kunt horen of u "ng" of "nk" moet schrijven. Schrijf **NOOIT** "ngk" in een woord.

Voorbeeld

Ik kus op haar wang.
We zitten op een bankje.
Ze drinken hun melk op.

Deel 3: De gesloten en open lettergreep

- 1 Lettergrepen verdelen een woord in kleinere stukjes. Een lettergreep kan zelf ook een woord zijn.

Voorbeeld

zeilboot	zeil-boot	(2 lettergrepen)
voetbalveld	voet-bal-veld	(3 lettergrepen)

- 2 Sommige lettergrepen hebben zelf geen betekenis. Samen met andere lettergrepen maken ze wel een goed woord.

Voorbeeld

treinen	trei-nen	(2 lettergrepen)
fietsen	fiet-sen	(2 lettergrepen)

- 3 Een gesloten lettergreep eindigt altijd op een medeklinker.

Voorbeeld

uitrusten	<u>uit-rus-ten</u>
reizen	rei- <u>zen</u>

- 4 In een gesloten lettergreep wordt een *lange* klank altijd met *twee* klinkers geschreven.

In een gesloten lettergreep wordt een *korte* klank altijd met *één* klinker geschreven.

Voorbeelden

lange klank:	korte klank:
<u>l</u> aag	w <u>a</u> rm
<u>m</u> eer	t <u>e</u> nt
<u>b</u> oot	z <u>o</u> n
<u>m</u> uur	b <u>u</u> s

- 5 Als u de lange klank aa, ee, oo of uu aan het eind van een *open* lettergreep hoort, moet u maar *één* klinker schrijven.

U schrijft dus: a, e, o of u.

Voorbeeld

<u>v</u> aren	<u>va</u> -ren	u hoort een aa, u schrijft een a
<u>m</u> eren	<u>me</u> -ren	u hoort een ee, u schrijft een e
<u>b</u> omem	<u>bo</u> -men	u hoort een oo, u schrijft een o
<u>m</u> uren	<u>mu</u> -ren	u hoort een uu, u schrijft een u

- 6 Als u bij woorden van *één* lettergreep aan het eind een lange ee hoort, schrijft u ook een ee. Als u met deze *één*lettergreepwoorden langere woorden maakt, schrijft u ook een ee.

Voorbeeld

<u>zee</u>	Het <u>zee</u> water is koud.	(<u>zee</u> -wa-ter)
<u>thee</u>	Het <u>thee</u> zakje is stuk.	(<u>thee</u> -zak-je)
<u>mee</u>	Kan ik <u>mee</u> lopen?	(<u>mee</u> -lo-pen)

- 7 Als u aan het eind van een lettergreep een korte a, e, o of u hoort, schrijft u de medeklinker erna twee keer.

Voorbeeld

Daar rijdt een bus
Daar rijden bussen
In lettergrepen schrijf je "bus-sen".
Auditief in klankstukken hoor je "bu-sen".

De broek is wit.
De witte broek
In lettergrepen schrijf je "wit-te".
Auditief in klankstukken hoor je "wi-te".

Deel 4: Meervouden

- 1 Zelfstandige naamwoorden krijgen als meervoudsuitgang -en, -s, 's of eren.
Voorbeeld
Die mensen hebben foto's van hun kinderen op hun bureaus staan.
- 2 Het meervoud van een zelfstandig naamwoord eindigt meestal op -en. (als het zelfstandig naamwoord uit één lettergreep bestaat)
Voorbeeld
De lamp brandt.   De lampen branden.
Het boek is groen.   De boeken zijn groen.
- 3 Woorden (van twee of meer lettergrepen) op -el, -er, -en en -e en veel buitenlandse woorden krijgen in het meervoud een -s als uitgang.
Voorbeeld
De speler gooit de bal.   De spelers gooien de bal.
- 4 Een woord met één medeklinker achter de lange klank aa, ee, oo, uu in de laatste lettergreep, verliest in het meervoud een klinker.
Voorbeeld
De muur is wit.   De muren zijn wit.
- 5 Een woord met één medeklinker achter de korte klank a, e, i, o, u in de laatste lettergreep, krijgt in het meervoud meestal een verdubbeling van de medeklinker.
Voorbeeld
De trap gaat naar boven.   De trapppen gaan naar boven.
- 6 Woorden met een -f en -s op het eind (na een lange klank) krijgen in het meervoud meestal een -v en een -z.
Voorbeeld
Zij krijgt een brieff.   Zij krijgt drie briefen.
Het huiss staat in het bos.   De huizen staan in het bos.
- 7 Alleen als het voor de uitspraak moet, krijgt een meervoud geen -s, maar een 's'.
Voorbeeld
De auto rijdt.   De auto's rijden. (uitspraak: autoos)
Haar oma fietst.   Alle oma's fietsen. (uitspraak: omaas)
Maar:
Het bureau heeft twee laden.   De bureaus hebben twee laden.

- 8 Sommige woorden krijgen als meervoudsuitgang -eren in plaats van -en.
Voorbeeld
Het kind juicht. De kinderen juichen.

Deel 5: Moeilijke woorden

- 1 Als u aan het eind van een woord -eg of -lek met een 'stomme e' hoort, schrijft u *-ig* en *-lijk*.
Voorbeeld
Het vrolijke meisje is jarig.
- 2 Als u aan het eind van een woord -uuw, -eew, of -iew hoort, schrijft u altijd *-uw*, *-eeuw* en *-iew*.
Voorbeeld
Er zit sneeuw op uw nieuwe jas.
- 3 Als u in een woord -aaj, -ooj of -oej hoort, schrijft u altijd *-aai*, *-ooi* of *-oei*.
Voorbeeld
Vlakbij koeien moet je nooit lawaai maken.
- 4 Als u aan het eind van een woord uit een andere taal *-sie* of *-tsie* hoort, schrijft u meestal *-tie* of *-ti*.
Voorbeeld
De politie houdt een actie op het station.
- 5 Als u aan het eind van een woord dat afkomstig is van een zelfstandig naamwoord *-ies* hoort, schrijft u meestal *-isch*.
Voorbeeld
Ik heb een telefonisch gesprek met een Belgisch meisje.
- 6 Als u in een woord uit het Frans 'zj' hoort, schrijft u *g* of *j*.
Als u in een woord uit het Frans 'sj' hoort, schrijft u *ch*.
Voorbeeld
Het Chinese jurylid kijkt op zijn horloge.

9 Zinnen

Inleiding zinnen

Inleiding Zinnen

Uit de resultaten van de instaptoets wordt duidelijk of de auditieve analyse van woorden en de auditieve discriminatie van klanken in een zin voldoende is. Daarnaast wordt duidelijk of de leerling problemen heeft met de auditieve discriminatie van woordaccenten + zinsaccenten en de intonatie van zinnen.

Bij de verschillende oefenvormen kan gebruik worden gemaakt van kaarten met zinnen. Bij elke klank en klankverbinding is een aantal zinnen gemaakt.

De zinnen zijn opgebouwd in moeilijkheidsgraad (van twee- en driewoordzinnen naar samengestelde zinnen).

Op de rode kaarten staan zinnen met klinkers, tweeklanken en tweeletterklanken.

Op de gele kaarten staan zinnen met medeklinkers.

Op de blauwe kaarten staan zinnen met medeklinkerclusters.

Op de groene kaarten staan korte en lange zinnen met woordaccenten, zinsaccenten en intonatie.

Er zijn oefenvormen opgenomen voor de volgende vaardigheden:

- Auditieve discriminatie van klanken in zinnen:
  - Hoe vaak hoor je een klank in een zin?
- Auditieve analyse van woorden in zinnen:
  - Uit hoeveel woorden bestaat de zin?
  - Wat is het eerste/laatste woord in een zin?
  - Welke zin is het kortst/langst?
- Auditieve discriminatie van woordaccenten, zinsaccenten en intonatie.

In het overzicht "Opbouw van de toetsing en oefenvormen" (hoofdstuk Opbouw) staan de oefenvormen genoteerd die bij de bovenstaande vaardigheden gebruikt kunnen worden.

Bij een aantal oefenvormen moeten de leerlingen de zinnen hardop zeggen of hardop lezen. Het is echter niet de bedoeling dat de juiste productie van de zinnen geoefend wordt. De nadruk ligt op het verbeteren van de bovengenoemde auditieve vaardigheden.

10 Prosodie

Inleiding Prosodie

Opbouw Prosodie

Voorbeelden intonatie zinnen/dialogen

Voorbeelden zinsaccenten

Woordkaartjes woordaccenten

Inleiding Prosodie

Uit de resultaten van de instaptoets wordt duidelijk of het auditief waarnemen van de prosodie voldoende is.

Prosodie is een verzamelterm voor woordaccent, zinsaccent, intonatie, ritme en pauzes.

Prosodie is bepalend voor de verstaanbaarheid en de begrijpelijkheid.

De prosodie is zo bepalend voor de begrijpelijkheid omdat prosodie verschillende functies vervult. Chrystal (1975) noemt de volgende vijf functies:

1. Grammaticaal: intonatie en pauzes bakenen zinnen, zinsdelen en woorden af.
Op de plaatsen waar in een zin komma's staan, zal een korte pauze te horen zijn en stijgt de zinsmelodie. De spreker geeft daarmee aan dat hij met een gedeelte van de zin klaar is, maar dat de zin nog niet is afgelopen. Pas als zijn stem daalt en hij een langere pauze houdt weet de luisteraar dat hij klaar is met zijn zin.
2. Semantisch: accenten en intonatie geven betekenis of bedoeling aan.
A woordaccenten kunnen betekenisonderscheidend zijn. Bijvoorbeeld voorkomen heeft een andere betekenis dan voorkomen.
B zinsaccenten benadrukken nieuwe en belangrijke informatie.
C intonatie bepaalt voor een heel groot deel de bedoeling van de spreker. Een zin van één woord kan een vraag of een bevel zijn, een uitroep of een antwoord, afhankelijk van de intonatie:
Pils? (Wil je een pilsje?)
Pils! (Nu wil ik eindelijk pils)
Pils! (Ha, eindelijk daar is het pilsje)
Pils. (Als antwoord op: Wat heb je genomen?)
3. Emotioneel: prosodie geeft informatie over gevoelens en gemoedstoestanden.
b.v. 'boos', 'bang' enz.
4. Sociaal: geeft informatie over de sekse, leeftijd, herkomst en klasse van de spreker. Een vrouw intoneert anders dan een man. Op grond van de prosodie weet je ook uit welk deel van Nederland iemand komt (denk bijvoorbeeld aan het Limburgs).

5. Psychologisch: tussen sprekers zijn individuele prosodische verschillen. De Bot (1991) noemt nog het belang van prosodie voor de beurtwisseling. b.v. als de stem van iemand daalt weet de luisteraar dat de zin afgelopen is en dat hij de beurt eventueel kan overnemen.

Hieronder worden de begrippen van Prosodie uitgelegd.

Woordaccent

Een twee-, drie- of meerlettergrepig woord heeft een klemtoon, oftewel een woordaccent.

Dit wordt aangegeven door de beklemtoonde lettergreep met een hogere toonhoogte, een langere duur en een grotere intensiteit uit te spreken.

Een woordaccent heeft in een woord een vaste plaats.

Schrijfwijze van het woordaccent: streepje onder de lettergreep waar het accent op valt.

Intonatie

De intonatie van een zin is het toonhoogteverloop van een zin.

De intonatie geeft mede het zinstype aan, b.v. een vraagzin.

Het geeft ook aan welke woorden het zinsaccent dragen en het geeft de zin een emotionele lading.

Schrijfwijze van de intonatie: dalende intonatie
stijgende intonatie

Zinsaccent

In tegenstelling tot het woordaccent ligt het zinsaccent niet vast!

Een zin wordt met een bepaald ritme en een bepaalde melodie uitgesproken.

Doordat een spreker bepaalde woorden benadrukt kan hij zijn bedoeling kenbaar maken.

Schrijfwijze van het zinsaccent: woord met zinsaccent is vetgedrukt.

Ritme

Het Nederlandse spraakritme wordt voor een belangrijk deel bepaald door de afwisseling van beklemtoonde en onbeklemtoonde lettergrepen, in combinatie met het spreektempo en de pauzes.

Bij de verschillende oefenvormen kan gebruik worden gemaakt van de groene prosodiekaarten met woorden en zinnen daarop.

Er zijn oefenvormen opgenomen voor de volgende vaardigheden:

- Auditieve discriminatie woordaccent
  - op welke lettergreep hoor je het woordaccent in twee-, drie-, vier-, vijf- en meerlettergrepige woorden?
- Auditieve discriminatie intonatie
  - in zinnen
  - in korte en lange dialogen
- Auditieve discriminatie zinsaccent
  - in korte zinnen
  - in samengestelde zinnen
  - in korte en lange dialogen

In het overzicht "Opbouw van de toetsing en oefenvormen" (hoofdstuk Opbouw) staan de oefenvormen genoteerd die bij de bovenstaande vaardigheden gebruikt kunnen worden.

De nadruk van de oefeningen ligt op het verbeteren van het auditief waarnemen van de prosodie!

Opbouw Prosodie

A Woordaccent

- tweelettergrepige woorden
- drielettergrepige woorden
- vier-, vijf- en meerlettergrepige woorden
- twee- en meerlettergrepige woorden in zinnen

B Intonatie

- intonatie in zinnen.
- leestekens in tekst

C Zinsaccent

- zinsaccent(en) in zinnen
- vragen en antwoorden
- zinsaccenten in dagelijkse dialogen
- zinsaccenten in versje

Intonatie korte bevestigende zinnen

- 1 Ik heet Sanne Jansen.
- 2 Ik ben twintig jaar oud.
- 3 Ik woon in de Paradijslaan.
- 4 Hij is twee jaar getrouwd.
- 5 Dank u wel.
- 6 Ik wil een kopje koffie.
- 7 Mijn telefoonnummer is 2854466.
- 8 Ik heb een nieuwe jas.
- 9 Ik ben om één uur thuis.
- 10 Hij wil suiker in zijn thee.
- 11 Lezen vind ik leuk.
- 12 De keuken is vies.
- 13 De soep smaakt lekker.
- 14 Hij reist met de trein.
- 15 Jan zit bij mij in de groep.
- 16 De verwarming is kapot.
- 17 Het was een leuk feest.
- 18 Dat boek heb ik al gelezen.
- 19 Het gaat goed met mij.
- 20 Morgen ga ik naar Amsterdam.

- 21 Ik heb twee zonen.
- 22 Mijn moeder is al heel oud.
- 23 Gisteren ben ik ziek geweest.
- 24 Wij gaan morgen op vakantie.
- 25 Mijn kind heeft oorpijn.
- 26 Zijn hobby is voetballen.
- 27 Hij kan nog niet zwemmen.
- 28 Ik ben de afspraak vergeten.
- 29 De juffrouw is boos op hem.
- 30 Zij koopt een pond bananen.

Intonatie korte vraagzinnen

- 1 Hoe **laat** is het?
- 2 Hoe **oud** ben jij?
- 3 Waar **woont** u?
- 4 Hoe **heet** je?
- 5 Heb jij **kinderen**?
- 6 **Waar** komt u vandaan?
- 7 Hoe **gaat** het met u?
- 8 Is het eten al **klaar**?
- 9 Hoe **lang** bent u?
- 10 Bent u **getrouwd**?
- 11 Begint de les om **negen** uur?
- 12 In **welke** groep zit jij?
- 13 **Waar** heb je pijn?
- 14 **Wanneer** ga jij op vakantie?
- 15 Waarom heb je dat **gedaan**?
- 16 **Waarom** huil jij nu?
- 17 **Wat** valt er te lachen?
- 18 Kan ik u **helpen**?
- 19 **Waar** liggen mijn sleutels?

- 20 Wil je **suiker** in de thee?
- 21 Waar wonen jouw **ouders**?
- 22 **Wie** gaat er morgen mee?
- 23 Mag ik **één** gesneden tarwe?
- 24 Doe jij de **groeten** thuis?
- 25 Mag ik **één** retour naar Utrecht?
- 26 Hoe **laat** kom jij mij ophalen?
- 27 Weet u de weg naar de **Kalverstraat**?
- 28 Is het **warm** buiten?
- 29 Wil je een **koekje**?
- 30 Ga je morgen met de **bus**?

Intonatie samengestelde zinnen

Zij spelen binnen, want het regent.

Ik ga naar bed, want ik heb slaap.

Wij mogen naar huis, want de docent komt niet.

Je moet naar de dokter, want je hoest nog steeds.

Zij kunnen niet werken, want de computers doen het niet.

Is het warm of koud?

Wilt u koffie, of wilt u thee?

Zullen wij binnen, of buiten eten?

Woon je liever in een dorp of in een stad?

Kan de monteur 's morgens of 's middags komen?

Het is mooi, maar duur.

Wij komen op bezoek, maar blijven niet eten.

De afspraak is niet om drie uur, maar om vier uur.

Dat is niet mijn zus, maar mijn vriendin.

Ik ga het regelen, maar ik kan pas na half elf.

Hij rookt en drinkt veel.

Ik heb een broer en een zus.

Het kleine kind valt en begint te huilen.

Ze heeft nieuwe schoenen en een nieuwe jas nodig.

De kinderen beginnen later met de les en ze zijn eerder uit.

Ik doe het raam dicht, omdat het koud is.

De school is gesloten, omdat het vakantie is.

Ze ligt nog in bed, omdat ze geen zin heeft om op te staan.

De mensen mopperen, omdat de trein weer te laat is.

Je krijgt een tegoedbon, omdat het artikel uitverkocht is.

Korte dialogen intonatie

Bij de slager

- Slager   Wie kan ik helpen?
- Mevrouw Jansen   Ik geloof dat ik aan de beurt ben.
Mag ik een kilo rundvlees van u?
- Slager   Mag het iets meer zijn?
- Mevrouw Jansen   Dat is goed.
Verder nog drie hamburgers.
- Slager   Alstublieft.
Anders nog iets?
- Mevrouw Jansen   Nee, dank u.
- Slager   Dat is dan twaalf euro vijftig.
- Mevrouw Jansen   Alstublieft.
- Slager   Dank u wel en tot ziens.

Bij de bakker

- Klant   Mag ik één gesneden bruin van u?
- Bakker   Wilt u anders nog iets?
- Klant   Ja, 4 krentenbollen alstublieft.
Hoeveel kost die slagroomtaart?
- Bakker   Die met die rode kersen?

Klant Ja, die grote taart.
Daar in het midden.

Bakker Die taart kost 15 euro.

Klant Doet u die dan maar.
Heeft u ook gebak zonder suiker?

Bakker Ja hoor, daar achter de appelflappen.

Klant Graag 2 gebakjes zonder suiker.
Dat was het dan.

Op het station

Meneer Rashid Eén retour Utrecht alstublieft.

Loketbeambte Waar naar toe?

Meneer Rashid Utrecht.

Loketbeambte Dat is dan 18 euro 50 alstublieft.

Meneer Rashid Kan ik ook pinnen?

Loketbeambte Natuurlijk, ga uw gang.
Goede reis toegewenst.

Meneer Rashid Dank u wel en tot ziens.

Vragen naar de weg

Lotte Meneer, kunt u mij helpen?

Meneer Ja hoor, natuurlijk.

Lotte Ik zoek het postkantoor.

Meneer Het is ongeveer 5 minuten lopen.

Je moet deze weg volgen.

Op het einde van de straat linksaf.

Rechtdoor lopen tot de rotonde.

Lotte Oké.

Meneer Op de rotonde rechtdoor.

Na honderd meter ligt het postkantoor links, naast een
bloemenwinkel.

Lotte Nou hartelijk dank meneer.

Meneer Niets te danken.

Lange dialoog intonatie

Fatima Meneer de Vries, wilt u vanmiddag iets over Nederland vertellen?

M.de V. Jazeker. Ik begin met aardrijkskunde, omdat dat voor jullie belangrijk is.

Weten jullie al iets over Nederland?

Fatima Nee, nog niet zoveel, omdat we hier nog niet zo lang zijn.

M.de V. Weet iemand van jullie hoeveel mensen er hier wonen?

Mohammed Ik weet het. Er wonen in Nederland 16,3 miljoen mensen.

M.de V. Dat klopt. Al deze mensen wonen op ruim 41.500 vierkante kilometer.

Mohammed Wat veel!

M.de V. Ja, Nederland heeft een heel dichte bevolking.

Fatima Waar wonen de meeste mensen?

M de V. De meeste mensen wonen in de westelijke provincies.
In Noord- en Zuid-Holland.

Fatima Waarom juist in deze provincies?

M.de V. Omdat daar de meeste industrieën zijn.
Daar liggen ook de meeste grote steden.

Mohammed Dan zijn er in het westen zeker weinig bossen?

M.de V. Ja, je vindt de meeste bossen in het oosten en het zuiden
en slechts enkele in het noorden en westen.

Fatima U praat zoveel over bossen en steden, maar er is toch ook veel
landbouw en veeteelt in Nederland?

M.de V. Ja, natuurlijk. Landbouw en veeteelt zijn heel belangrijk voor
Nederland. Je ziet heel veel bouwland en weiland als je door
Nederland reist.

Aan welke landen grenst Nederland Fatima?

Fatima Ik weet het niet zeker. Mag ik even op de kaart kijken?

O, ik zie het al. Aan België en Duitsland.

En het ligt ook aan de Noordzee.

Ik zie op de kaart dat er veel kanalen en brede rivieren zijn.

Waarom zijn de rivieren zo breed?

M.de V. Omdat ze zo langzaam stromen.

Mohammed En hoe komt het dat ze zo langzaam stromen?

M.de V. Dat komt omdat er geen bergen zijn.

Fatima De zee is ook heel belangrijk, als ik het goed begrijp.

M.de V. Inderdaad, de zee is heel belangrijk voor de Nederlandse economie.

Maar daar vertel ik de volgende les meer over.

Het is nu tijd om te pauzeren.

Moh. + Fat. Bedankt voor uw uitleg en tot morgen.

Vraag- en antwoordzinnen met zinsaccenten

Vragen

- 1 Heeft jouw vriendin lang blond haar?
- 2 Heeft jouw vriendin lang blond haar?
- 3 Heeft jouw vriendin lang blond haar?
- 4 Heeft jouw vriendin lang blond haar?
- 5 Ligt het sprookjesboek onder het bed in de slaapkamer?
- 6 Ligt het sprookjesboek onder het bed in de slaapkamer?
- 7 Ligt het sprookjesboek onder het bed in de slaapkamer?
- 8 Ligt het sprookjesboek onder het bed in de slaapkamer?
- 9 Ligt mijn blauwe katoenen broek bij jou in de koffer?
- 10 Ligt mijn blauwe katoenen broek bij jou in de koffer?
- 11 Ligt mijn blauwe katoenen broek bij jou in de koffer?
- 12 Ligt mijn blauwe katoenen broek bij jou in de koffer?
- 13 Ligt mijn blauwe katoenen broek bij jou in de koffer?

Antwoorden

- 1 Zijn vriendin heeft lang blond haar.
- 2 Mijn zus heeft lang blond haar.
- 3 Mijn vriendin heeft kort blond haar.
- 4 Mijn vriendin heeft lang zwart haar.
- 5 Het plaatjesboek ligt onder het bed in de slaapkamer.
- 6 Het sprookjesboek ligt naast het bed in de slaapkamer.
- 7 Het sprookjesboek ligt onder de stoel in de slaapkamer.
- 8 Het sprookjesboek ligt onder het bed op zolder.
- 9 Jouw zwarte katoenen broek ligt bij mij in de koffer.
- 10 Jouw blauwe rib broek ligt bij mij in de koffer.
- 11 Jouw blauwe katoenen jas ligt bij mij in de koffer.
- 12 Jouw blauwe katoenen broek ligt bij haar in de koffer.
- 13 Jouw blauwe katoenen broek ligt bij mij in de kast.

Samengestelde zinnen zinsaccenten

- 1 Mag ik twee krentenbollen en twee harde broodjes van u?
- 2 Hij koopt een pond tomaten en een kropje sla.
- 3 Hij is erg moe, want hij heeft slecht geslapen.
- 4 Houden zij wel van vlees, maar niet van vis?
- 5 De schoenen zien er mooi uit maar ze zitten te strak.
- 6 Zolang het regent, ga ik niet naar buiten toe.
- 7 Ruimt de vrouw voordat ze bezoek krijgt, haar huiskamer netjes op?
- 8 Blijft de politie naar het kind zoeken, totdat het donker wordt?
- 9 De man gaat naar zijn werk, hoewel hij zich niet lekker voelt.
- 10 Kon hij niet meer verder fietsen, toen hij moe was?
- 11 Als je soep wil maken, dan heb je soepgroenten nodig.
- 12 Zodra de leraar de klas uitloopt, gaat het meisje cola drinken.
- 13 Toen de koningin de zaal binnenkwam, was iedereen stil.
- 14 Leest hij in de krant, terwijl zij rijdt?
- 15 De vrouw gaat naar het zwembad, omdat zij graag in het bubbelbad wil.
- 16 De bus vertrok, nadat zij was gaan zitten.
- 17 De arts is blij, want de operatie is gelukt.
- 18 Kreeg Jan een ongeluk, omdat hij niet goed uitkeek?
- 19 Marieke leest de krant, maar ze snapt er niks van.

- 20 Blijft de man in **bed** liggen, totdat de hoofdpijn **over** is?
- 21 Fatima drinkt **geen** koffie meer, sinds zij **alleen** woont.
- 22 **Landde** het vliegtuig, hoewel het eigenlijk **niet** kon?
- 23 Trok opa zijn jas aan, **zodra** hij de deurbel hoorde?
- 24 **Zenuwachtig** stapte zij uit en belde de garage.
- 25 Pakt **Els** een winkelwagentje, terwijl **Kees** geld in de parkeermeter doet?
- 26 Mohammed en Fatma waren nog maar **net weg**, toen het begon te **regenen**.
- 27 Werd Thijs **ontslagen**, omdat hij **weer** te laat op zijn werk kwam?
- 28 **Viel** hij van zijn fiets af, doordat het zo **glad** was op straat?
- 29 **Sinds** zij op fitness zit, kan zij de boodschappentassen **goed** dragen.
- 30 De **man** maait het gras en de **vrouw** snoeit alle planten in de tuin.

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

aandacht

badpak

huisvrouw

tandpasta

wastafel

uitpakken

koffiepotje

middageten

motorrijder

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

geluk

menu

gezin

getrouwd

gelukkig

natuurlijk

kolonie

politie

beloven

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

instrumenten

importeren

operette

mandarijntje

kampioenen

salamander

bioscoopbezoek

overzichtelijk

telefoonnummer

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

administratie

legitimatie

communicatie

organiseren

gemoderniseerd

internationaal

automobilist

elektriciteit

onderwijzers

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

deftig

borstel

eerlijk

kleding

maandag

pleister

peuter

pinda

pinpas

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

kasteel

mevrouw

systeem

techniek

beslag

verlangen

herhalen

verwennen

geslapen

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

onderhandeling   telefoneren   solliciteren
organiseren   feliciteren   geaccepteerd
burgemeester   helikopter   hotelgasten

<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>
<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>	<p>Woorden met woordaccenten</p> <p>Oren in de Knoop</p>

code

aardig

afrekeningen

donderdagavond

familieleden

eierlepeltje

politieagent

tomatenketchup

regeringspartij

11 Oefenvormen

Inhoudsopgave oefenvormen

Oefenvormen

Inhoudsopgave Oefenvormen (alfabetisch)

	Klassikale oefenvorm	In kleinere groepen	
Bingo	X		144
• klanken			145
• klanken in woorden			147
• lettergrepen			150
• prosodie			153
Binnenring - buitenring	X		156
Bordspel		X	162
Dobbelstenenspel	X	X	164
Hoeveel lettergrepen heeft elk woord	X		166
Ja/Nee	X		172
Klank in zinnen	X		174
Klankveranderspel	X	X	176
Kort of Lang	X		177
Kwartet		X	180
Lingo	X		182
Loopspel met de dobbelsteen		X	186

	Klassikale oefenvorm	In kleinere groepen	
Memory		X	188
Open of Gesloten	X		190
Pech gehad		X	193
Pim Pam Pet	X	X	195
• pim pam pet 1			195
• pim pam pet 2			197
• pim pam pet 3			199
Puzzel		X	202
Schrijf je de lange klank met één of twee klinkers	X		212
Spellingsketting	X	X	214
Wat hoor je	X		217
Woordketting	X	X	228
Woord raden (galgje)	X	X	229

Bingo: Klankenbingo

Doel

De leerlingen kunnen de aangeboden klanken discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen hebben de aangeboden klanken al in een vorige les geoefend.

Vorbereiding

Kopieer voor elke leerling een bingokaart. Kies welke klanken je wilt gaan oefenen. Maak een dictee van 16 woorden m.b.v. de klankkaarten.

Materiaal

- bingokaarten
- pennen
- klankkaarten

Tijdsindicatie

30 minuten.

Werkwijze

Geef elke leerling een bingokaart. Schrijf de klanken die de leerlingen mogen gebruiken op het bord. Laat hen in elk hokje een klank invullen, MET PEN. Laat de leerlingen niet bij elkaar kijken.

Lees een woord voor. De leerlingen kijken op hun bingokaart of zij de klank hebben die in dat woord voorkomt. Als dat zo is, moeten zij die doorkruisen. Als van een rij alle hokjes zijn doorgekruist, roept de leerling: Bingo! Je kunt ook doorgaan tot alle hokjes vol zijn.

Evaluatie

Lees alle woorden weer op en wijs daarbij de klank op het bord aan. De leerlingen controleren hun eigen kaart.

Variaties Klankenbingo

Geïsoleerde klanken

- klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Klanken in woorden

- klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Bingokaart Klanken

Bingokaart Klanken

Bingo: Klanken in Woordenbingo

Doel

De leerlingen kunnen de aangeboden klanken discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de aangeboden klanken in woorden.

Vorbereiding

Kopieer voor elke leerling een bingokaart. Kies welke klanken je wilt gaan oefenen. Maak een dictee van 16 woorden met de betreffende klanken m.b.v. de klankkaarten. Nummer de woorden 1 t/m 16.

Materiaal

- bingokaarten
- pennen
- klankkaarten
- eventueel genummerde fiches

Tijdsindicatie

30 minuten.

Werkwijze

Geef elke leerling een bingokaart. Schrijf de klanken die ze mogen gebruiken op het bord. Laat hen in elk hokje een klank invullen, MET PEN. Laat de leerlingen niet bij elkaar kijken.

Lees een woord voor. De leerlingen kijken op hun bingokaart of zij de klank hebben die in dat woord voorkomt. Als dat zo is, moeten zij die doorkruisen en het nummer van het woord in het hokje noteren. Als van een rij alle hokjes zijn doorgekruist, roept de leerling: Bingo! Je kunt ook doorgaan tot alle hokjes vol zijn.

De laagopgeleide leerlingen geef je een vooraf ingevulde bingokaart en een zakje met genummerde fiches. Laat de leerlingen de fiches voor zich op tafel leggen met de nummers zichtbaar. Lees het woord voor. De leerlingen kijken op hun bingokaart of zij de klank hebben die in dat woord voorkomt. Als dat zo is moeten zij een fiche met het nummer van het voorgelezen woord op het hokje leggen. Als op alle hokjes van een rij fiches liggen, roept de leerling: Bingo!

Evaluatie

Lees alle woorden weer op en wijs daarbij de klank op het bord aan. De leerlingen controleren hun eigen kaart.

Bij laagopgeleide leerlingen schrijf je het dictee op het bord. De leerlingen controleren hun eigen kaart.

Variaties Klanken in Woordenbingo

Klanken in woorden

- klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Bingokaart Klanken in Woorden

Bingokaart Klanken in Woorden

Bingo: Lettergrepenbingo

Doel

De leerlingen kunnen het aantal lettergrepen in de aangeboden woorden discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen het begrip lettergreep.

Vorbereiding

Kopieer voor elke leerling een bingokaart. Kies het aantal te discrimineren lettergrepen. Maak een dictee van 16 woorden m.b.v. de prosodiekaarten. In dit geval gaat het om de lengte van de woorden, niet om de prosodie! Nummer de woorden van 1 t/m 16.

Materiaal

- bingokaarten
- pennen
- prosodiekaarten
- eventueel genummerde fiches

Tijdsindicatie

30 minuten.

Werkwijze

Geef elke leerling een bingokaart. Schrijf het aantal te discrimineren lettergrepen op het bord (bijvoorbeeld 2 of 3 lettergrepen). Laat de leerlingen in elk hokje een cijfer invullen, MET PEN. Laat de leerlingen niet bij elkaar kijken.

Lees een woord voor. De leerlingen kijken op hun bingokaart of zij het cijfer hebben van het aantal lettergrepen dat zij horen. Als dat zo is, moeten zij dat cijfer doorkruisen en het nummer van het voorgelezen woord in het hokje noteren. Als van een rij alle hokjes zijn doorgekruist, roept de leerling: Bingo! Je kunt ook doorgaan tot alle hokjes vol zijn.

De laagopgeleide leerlingen krijgen een bingokaart en een zakje met de genummerde fiches. Wanneer een woord wordt voorgelezen leggen ze een fiche met het nummer van het voorgelezen woord op een hokje met het juiste aantal lettergrepen. Ook zij moeten een rij/kaart vol zien te krijgen.

Evaluatie

Lees alle woorden weer op en wijs daarbij op het bord het aantal lettergrepen aan. De leerlingen controleren hun eigen kaart.

Variaties Lettergrepenbingo

Lettergrepen

- woorden met 1, 2, 3, 4 of 5 lettergrepen

Bingokaart Lettergrepen

Bingokaart Lettergrepen

Bingo: Prosodiebingo

Doel

De leerlingen kunnen het woordaccent in een woord discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de begrippen woordaccent en lettergreep.

Vorbereiding

Kopieer voor elke leerling een bingokaart. Kies het aantal lettergrepen dat je wilt oefenen, bijvoorbeeld twee. Selecteer 16 woorden met dat aantal lettergrepen waarbij het woordaccent op verschillende lettergrepen valt m.b.v. de prosodiekaarten. Nummer de geselecteerde woorden van 1 tot en met 16.

Materiaal

- bingokaarten prosodie
- pennen
- prosodiekaarten
- eventueel genummerde fiches

Tijdsindicatie

30 minuten.

Werkwijze

Geef elke leerling een bingokaart.

Lees een woord voor. De leerlingen kruisen op hun bingokaart het cijfer door van de lettergreep waarop zij het woordaccent horen en zij noteren het nummer van het voorgelezen woord. Als van een rij alle hokjes zijn doorgekruist, roept de leerling: Bingo!

Je kunt ook doorgaan tot alle hokjes vol zijn.

De laagopgeleide leerlingen geef je een bingokaart en een zakje met genummerde fiches. Laat ze de fiches voor zich neerleggen met de nummers aan de bovenzijde.

Lees een woord voor. De leerlingen kijken op hun bingokaart of zij het cijfer hebben van de lettergreep waarop zij het accent horen. Als dat zo is leggen zij een fiche met het nummer van het voorgelezen woord op het hokje. De leerling roept "Bingo" als op alle hokjes van een rij fiches zijn gelegd.

Evaluatie

Lees alle woorden weer voor en geef daarbij het woordaccent aan. De leerlingen controleren hun eigen kaart.

Variaties Prosodiebingo

Woordaccent

- woorden met het woordaccent op de eerste lettergreep
- woorden met het woordaccent op de tweede lettergreep
- woorden met het woordaccent op de derde lettergreep
- woorden met het woordaccent op de vierde lettergreep
- woorden met het woordaccent op de laatste lettergreep

Bingokaart Prosodie

Bingokaart Prosodie

Binnenring - Buitenring

Doel

De leerlingen kunnen klanken discrimineren in een woord.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de aangeboden geïsoleerde klanken.

Vorbereiding

Kies de klanken die je wilt discrimineren.

Selecteer 15 woorden met behulp van de klankkaarten. Maak 3 werkbladen.

Zet de woorden op elk werkblad in een andere volgorde.

Zorg dat je in een lokaal zit waar genoeg ruimte is voor een binnen- en buitenring.

Tijdsindicatie

30 minuten

Materiaal

- werkbladen met rijtjes van 15 woorden.
- stopwatch (klok, horloge)
- klankkaarten

Werkwijze

Leg uit: de leerlingen gaan in twee kringen zitten, een binnenring en een buitenring. De leerlingen zitten met hun gezichten naar elkaar toe. De leerlingen in de binnenring hebben een werkblad vast en lezen de woorden voor. De leerlingen in de buitenring moeten aangeven wat ze horen in het woord (bijv. /aa/ of /a/). De leerlingen in de binnenring geven dan aan of de ander het goed heeft gehoord en zeggen het volgende woord. Na twee minuten schuiven de leerlingen in de buitenring een plaats op. Ze doen dan hetzelfde nog een keer. Na weer twee minuten schuiven de leerlingen nog een plaats op. Daarna wisselen ze in de binnen- en buitenring van plaats.

Evaluatie

Bespreek de oefening na.

Variaties Binnenring-Buitenring

Klanken in woorden

- klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Lettergrepen

Doel

De leerlingen kunnen het aantal lettergrepen in een woord discrimineren.

Vorbereiding

Selecteer 15 woorden met behulp van de prosodiekaarten. Maak 3 werkbladen. Zet de woorden op elk werkblad in een andere volgorde en noteer achter elk woord het aantal lettergrepen van het woord.

Materiaal

prosodiekaarten

- woorden met 1, 2, 3, 4 of 5 lettergrepen

Woordaccent

Doel

De leerlingen kunnen het woordaccent in een meerlettergrepig woord discrimineren.

Vorbereiding

Selecteer 15 woorden met behulp van de prosodiekaarten. Maak 3 werkbladen. Zet de woorden op elk werkblad in een andere volgorde en geef het woordaccent in de woorden aan.

Materiaal

prosodiekaarten

- woorden met het woordaccent op de eerste lettergreep
- woorden met het woordaccent op de tweede lettergreep
- woorden met het woordaccent op de derde lettergreep
- woorden met het woordaccent op de vierde lettergreep
- woorden met het woordaccent op de laatste lettergreep

Woorden in zinnen

Doel

De leerlingen kunnen het aantal woorden in een zin discrimineren.

Vorbereiding

Selecteer 10 zinnen met behulp van de zinnenkaarten.

Maak 3 werkbladen. Zet de zinnen in een andere volgorde en noteer achter elke zin het aantal woorden.

Materiaal

- zinnenkaarten

Intonatie

Doel

De leerlingen kunnen het intonatiepatroon van een zin aangeven.

Vorbereiding

Selecteer 10 zinnen met behulp van de intonatiekaarten.

Maak 3 werkbladen. Zet de zinnen op elk werkblad in een andere volgorde.

Voorbeeld /aa/ en /a/

Werkblad A

- 1 af
- 2 aap
- 3 baas
- 4 bal
- 5 jas
- 6 maat
- 7 zaag
- 8 map
- 9 ham
- 10 zak
- 11 van
- 12 raam
- 13 dat
- 14 vaal
- 15 ga

Voorbeeld /aa/ en /a/

Werkblad B

- 1 ga
- 2 vaal
- 3 dat
- 4 raam
- 5 van
- 6 zak
- 7 ham
- 8 map
- 9 zaag
- 10 maat
- 11 jas
- 12 bal
- 13 baas
- 14 aap
- 15 af

Voorbeeld /aa/ en /a/

Werkblad C

- 1 zak
- 2 maat
- 3 baas
- 4 af
- 5 vaal
- 6 van
- 7 dat
- 8 zaag
- 9 jas
- 10 ga
- 11 raam
- 12 aap
- 13 bal
- 14 ham
- 15 map

Bordspel

Doel

De leerlingen kunnen woorden bedenken met een bepaalde klank daarin.
De leerlingen kunnen aangeven of die klank in dat woord juist is.

Beginsituatie

De leerlingen hebben al een redelijke woordenschat en kennen de verschillende klanken.

Voorbereiding

Leg het speelbord, de kleurendobbelsteen en de pionnen klaar.

Beslis wat je gaat oefenen b.v. de klinkers:

Bijvoorbeeld:

rood → /a/

blauw → /o/

geel → /aa/

paars → /oo/

groen → /oe/

wit → /e/

Tijdsindicatie

Totaal 30 minuten.

Materiaal

- speelbord
- kleurendobbelsteen
- pionnen

Werkwijze

Maak groepjes van minimaal 4 leerlingen.

Elke leerling gooit met de dobbelsteen. De eerste leerling die de kleur rood gooit mag beginnen.

Men gaat met de richting van de klok mee.

Als een leerling een bepaalde kleur gooit, mag hij de pion op het volgende vakje zetten met die betreffende kleur.

Vervolgens bedenkt hij een woord waarin de klank voorkomt, die bij die kleur afgesproken is. Zijn medespelers beoordelen of het woord goed of fout is.

Als het woord fout is, moet hij terug naar het vakje waar hij vandaan komt.

De leerling die het eerste met zijn pion bij de finish komt, heeft gewonnen.

Evaluatie

Besprek of iedere leerling in staat was woorden te bedenken met een bepaalde klank erin.

Variaties Bordspel

Klanken in woorden

- woorden laten bedenken met een klinker daarin.
- woorden laten bedenken met medeklinkers.
- woorden laten bedenken met medeklinkerclusters.

Lettergrepen

Doel

De leerlingen kunnen woorden bedenken met een bepaald aantal lettergrepen. De medespelers kunnen aangeven of het aantal lettergrepen juist is.

Werkwijze

Woorden laten bedenken met 1, 2, 3, 4 of 5 lettergrepen.

De kleuren op de dobbelsteen vertegenwoordigen nu geen klanken maar een aantal lettergrepen. Als iemand wit gooit, mag hij zelf het aantal lettergrepen kiezen.

Zinnen

Doel

De leerlingen kunnen zinnen bedenken met een bepaald aantal woorden.

De medespelers kunnen aangeven of het aantal woorden van de zin juist is.

Werkwijze

De kleuren vertegenwoordigen nu het aantal woorden waaruit de zin moet worden opgebouwd.

Hoogopgeleide leerlingen zinnen laten bedenken met 1, 2, 3, 4, 5 of 6 woorden.

Laagopgeleide leerlingen zinnen laten bedenken met 1, 2, 3 of 4 woorden laten bedenken.

Bij de kleur wit moet de leerling een beurt overslaan, bij de kleur paars mag de leerling nog een keer gooien.

Dobbelstenenspel

Doel

De leerlingen kunnen de plaats van een klank in een woord discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen hebben al een redelijke woordenschat en kennen verschillende klanken.

Vorbereiding

Bedenk voor het aantal groepen dat je gaat maken een beginwoord

Het beginwoord moet een eenlettergrepig woord zijn dat is opgebouwd uit een medeklinker - klinker - medeklinker.

Tijdsindicatie

Zolang je wilt.

Materiaal

- dobbelstenen
- een aantal éénlettergrepige woorden
- eventueel horloge en/of zandloper

Werkwijze

De bedoeling is dat door het gooien met een dobbelsteen de leerlingen een klank op een bepaalde plaats in een woord discrimineren en vervolgens de klank veranderen.

Schrijf de volgende afspraak op het bord:

Wordt er een 1 of 2 gegooid, dan moet een leerling de klank vooraan benoemen en veranderen.

Wordt er een 3 of 4 gegooid, dan moet een leerling de klank in het midden benoemen en veranderen.

Wordt er een 5 of 6 gegooid, dan moet een leerling de klank achteraan benoemen en veranderen.

Maak groepjes van 3 leerlingen.

Geef elk groepje een beginwoord en een dobbelsteen. Eén leerling gooit met de dobbelsteen. Hij noemt het aantal ogen. Hij benoemt de klank die bij het getal hoort. Vervolgens verandert hij deze klank en zegt het nieuwe woord.

Bijvoorbeeld het beginwoord is 'bak', hij noemt het aantal ogen, zegt /b/ en verandert het woord in bijvoorbeeld 'pak'. De volgende leerling gooit met de dobbelsteen, noemt het aantal ogen en verandert 'pak' in bijvoorbeeld 'pan'.

De derde leerling gaat met het woord 'pan' verder enz.
Laagopgeleide leerlingen mogen nonsenswoorden bedenken.
Hoogopgeleide leerlingen moeten betekenisvolle woorden bedenken.

Bij het klassikaal aanbieden van deze oefenvorm laat je het maken van groepjes achterwege. De leerlingen gooien om de beurt met de dobbelsteen en bedenken een nieuw woord.

Bij hoogopgeleide leerlingen noem je een tijdslimiet waarbinnen een woord bedacht moet worden. Lukt dit niet, dan mag hij niet meer aan het spel deelnemen. Ook als hij een eerder genoemd woord bedenkt mag hij niet meer verder gaan.

De laatst overgebleven leerling is de winnaar.

Evaluatie

n.v.t.

Variaties Dobbelstenenspel

Werkwijze

In kleine groepjes: welk groepje heeft de meeste woorden

Elk groepje heeft een dobbelsteen. Geef een woord. Laat binnen een bepaalde tijd de groepjes zo vaak mogelijk met de dobbelsteen gooien en woorden maken. Gebruik hiervoor een zandloper. Laat de gemaakte woorden opschrijven. Controleer de woorden door elk groepje hun woorden te laten oplezen.

Werkwijze

Individueel te winnen punten

De leerlingen zitten in kleine groepjes. Elk groepje heeft een dobbelsteen. Geef een woord. De leerlingen gooien om de beurt de dobbelsteen en schrijven het woord dat ze bedenken, op. Ze mogen een woord, dat al door iemand anders opgeschreven is, niet meer gebruiken. Als ze geen woorden meer kunnen bedenken, worden de woorden gecontroleerd. Elk goed woord levert een punt op.

Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?

Doel

De leerlingen kunnen horen uit hoeveel lettergrepen een woord bestaat.

Beginsituatie

De leerlingen weten wat een lettergreep is.

De leerlingen weten dat woorden uit meerdere lettergrepen kunnen bestaan.

Vorbereiding:

Stel een lijst van 10 meerlettergrepige woorden samen m.b.v. de prosodiekaarten.

Materiaal

- scoreformulier
- prosodiekaarten

Tijdsindicatie

10 minuten

Werkvorm

klassikaal

Werkwijze

Deel de scoreformulieren uit.

Lees de woorden één voor één voor.

De leerlingen zetten een kruisje in de kolom van het goede aantal lettergrepen.

Evaluatie

Herhaal de woorden en geef de antwoorden of laat de leerlingen zelf de antwoorden geven.

Scoreformulier

Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?

	2 lettergrepen	3 lettergrepen	4 lettergrepen	5 lettergrepen
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Scoreformulier

Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?

	2 lettergrepen	3 lettergrepen	4 lettergrepen	5 lettergrepen
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Scoreformulier

Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?

	1 lettergreep	2 lettergrepen	3 lettergrepen
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Scoreformulier

Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?

	1 lettergreep	2 lettergrepen	3 lettergrepen
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

Scoreformulier

Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?

	2 lettergrepen	3 lettergrepen
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Scoreformulier

Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?

	2 lettergrepen	3 lettergrepen
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Voorbeeld Hoeveel lettergrepen heeft elk woord?
(bij aankruistabel 2 t/m 5 lettergrepen)

- 1 horen
- 2 thermometer
- 3 zwembad
- 4 radio
- 5 gebeurtenis
- 6 luciferdoosje
- 7 mooie
- 8 innemen
- 9 belangrijke
- 10 peper

Variaties Hoeveel lettergrepen heeft een woord

Werkwijze

Laat de leerlingen de woorden herhalen waarbij ze bij elke lettergreep op de tafel meetikken of in de handen klappen.

Werkwijze

Laat de leerlingen de getallen 1 t/m 10 in hun map/schrift op schrijven.

Lees de woorden één voor één voor.

De leerlingen schrijven op hoeveel lettergrepen ze in elk woord horen.

Moeilijkheidsgraad

Vorbereiding

Stel zelf een lijst met woorden samen.

Kopieer dit blad voor de leerlingen.

Materiaal

- Lijst met woorden voor de leerlingen

Werkwijze (1)

Deel de werkbladen uit. Lees de woorden voor. Laat de leerlingen achter de woorden schrijven hoeveel lettergrepen ze horen.

Werkwijze (2)

Deel de werkbladen uit. Lees de woorden voor. Laat de leerlingen een streepje onder elke lettergreep zetten. Laat hen na controle de woorden op de juiste manier in lettergrepen schrijven.

Ja/Nee

Doel

De leerlingen kunnen de aangeboden klanken in woorden discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de aangeboden geïsoleerde klanken.

Vorbereiding

Leg voldoende setjes klaar voor de leerlingen.

Pak de opdrachten/ klankkaarten.

Bedenk wat je wilt oefenen, bijvoorbeeld: Hoor je de /a/ of /aa/.

Materiaal

- ja/nee -kaartjes
- benodigde klankkaarten volgens het overzicht oefenmogelijkheden klanken, bijvoorbeeld: klankkaart /a/-/aa/ of /e/-/ee/

Tijdsindicatie

± 10 minuten per klank.

Werkwijze

Pak de klankkaarten die je nodig hebt volgens de lijst oefenmogelijkheden klanken. Geef de leerlingen een JA- en NEE -kaartje.

Lees een woord voor van één van de klankkaarten en laat de leerlingen aangeven of ze de klank wel of niet horen d.m.v. het omhoog houden van een JA- of NEE-kaartje.

Evaluatie

Geef na ieder woord het antwoord door zelf een JA- of NEE-kaartje omhoog te houden.

Variaties JA/NEE

Geïsoleerde klanken

- klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Woordaccent

Doel

De leerlingen kunnen aangeven of het aangeboden woordaccent overeen komt met het schriftelijk aangeboden woordaccent.

Vorbereiding

Maak een dictee met 20 woorden waarop de woordaccenten staan aangegeven eventueel m.b.v. de prosodiekaarten

Werkwijze

Geef de leerlingen het dictee met de woorden waarop de woordaccenten staan aangegeven. Lees de woorden wisselend met het woordaccent op de goede lettergreep en foute lettergreep voor.

Als het woord goed beklemtoud wordt moeten de leerlingen het JA-kaartje omhoog houden, als het woordaccent niet overeen komt met het schriftelijk aangeboden woordaccent houden ze het NEE-kaartje omhoog.

Materiaal

- prosodiekaarten
- lijst met woorden waarop de woordaccenten staan aangegeven voor iedere leerling

Intonatie

Doel

De leerlingen kunnen aangeven of de stem van de spreker omhoog of omlaag gaat.

Werkwijze

Lees een zin voor. De leerlingen geven aan of het wel of niet een vraagzin is.

Materiaal

- intonatiekaarten

Klank in Zinnen

Doel

De leerlingen kunnen een specifieke klank discrimineren in zinnen.

Beginsituatie

De leerlingen kunnen de klank discrimineren in woorden.

Tijdsindicatie

20 minuten

Materiaal

- zinnenkaarten
- scoreformulier

Vorbereiding

Pak de zinnenkaart voor de klank die je wilt oefenen. Kies uit de klankkaart een aantal zinnen en noteer voor jezelf hoe vaak de betreffende klank in de zin voorkomt.

Werkwijze

Geef de leerlingen een scoreformulier. Leg uit dat de leerlingen moeten tellen hoe vaak ze die klank horen in een zin, laat ze dat aantal op het scoreformulier noteren. Lees de zinnen voor.

Evaluatie

Lees de zinnen nog een keer voor en bespreek de antwoorden van de leerlingen klassikaal.

Scoreformulier Klank in Zinnen

	Aantal
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	

	Aantal
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	

Klankveranderspel

Doel

De leerlingen kunnen nieuwe woorden bedenken vanuit bestaande woorden waar één klank in moet veranderen.

Beginsituatie

De leerlingen beschikken over een redelijke woordenschat.

Vorbereiding

Bedenk een startwoord. Voor een lager niveau een MKM-woord (medeklinker-klinker-medeklinker-woord). Voor een hoger niveau kun je ook met medeklinkerclusters werken.

Tijdsindicatie

Eigen keuze.

Materiaal

- papier of bord
- pen of stift/krijt
- dobbelsteen

Werkwijze

Geef een startwoord aan de leerlingen. De eerste leerling gooit met de dobbelsteen. Gooit hij/zij 1 of 2 dan moet de eerste klank (klanken) worden veranderd, 3 of 4 de middelste en 5 of 6 de laatste klank (klanken).

Voorbeeld:

KAT   1 of 2 MAT
KAT   3 of 4 KUIT
KAT   5 of 6 KAP   of   KALM

Evaluatie

Bespreek met de leerlingen de gevonden woorden.

Kort of Lang

Doel

De leerlingen kunnen de korte en lange klinkers in woorden discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de betekenis van de begrippen kort en lang.

Vorbereiding

Kopieer voor elke leerling het werkblad van het huis met de lange en korte stenen.

Stel een dictee van 16 woorden samen met het kenmerk kort en lang m.b.v. de klankkaarten. Dus 8 woorden met bijvoorbeeld de korte klinker /a/ en 8 woorden met de lange klinker /aa/.

Tijdsindicatie

20 minuten.

Materiaal

- werkblad Kort of Lang: Het Huis
- klankkaarten

Werkwijze

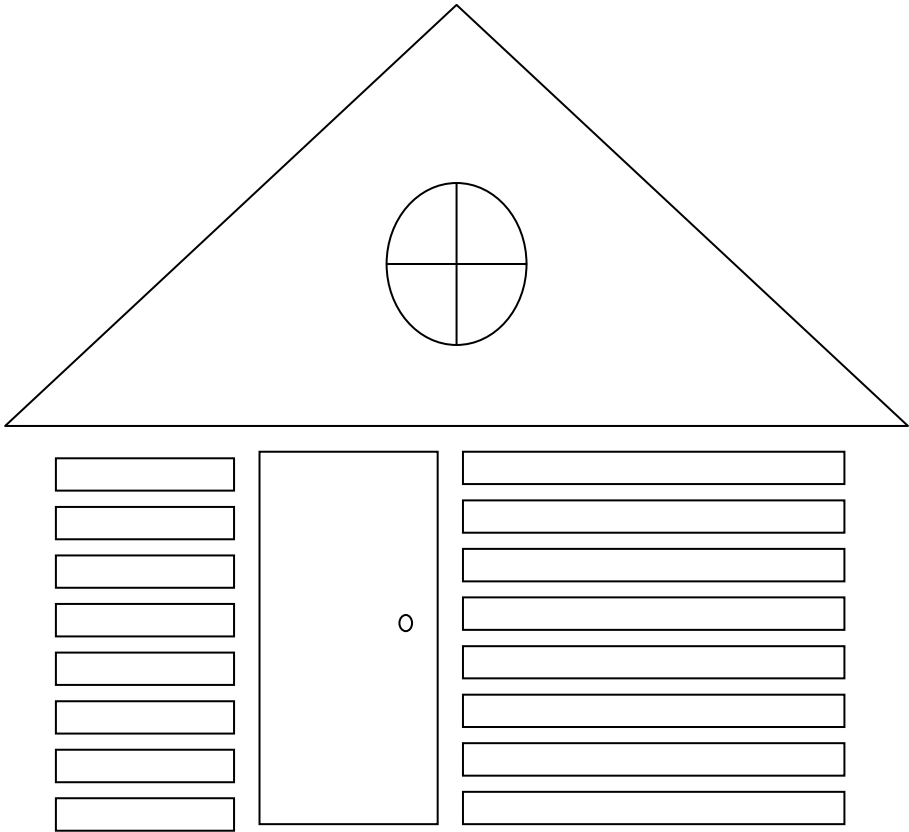
Lees de woorden voor. Als de leerlingen het kenmerk *kort* horen, moeten ze het nummer van dat woord in een korte steen schrijven en als ze het kenmerk *lang* horen in een lange steen.

Voor laagopgeleide leerlingen kan deze oefenvorm te moeilijk zijn.

Evaluatie

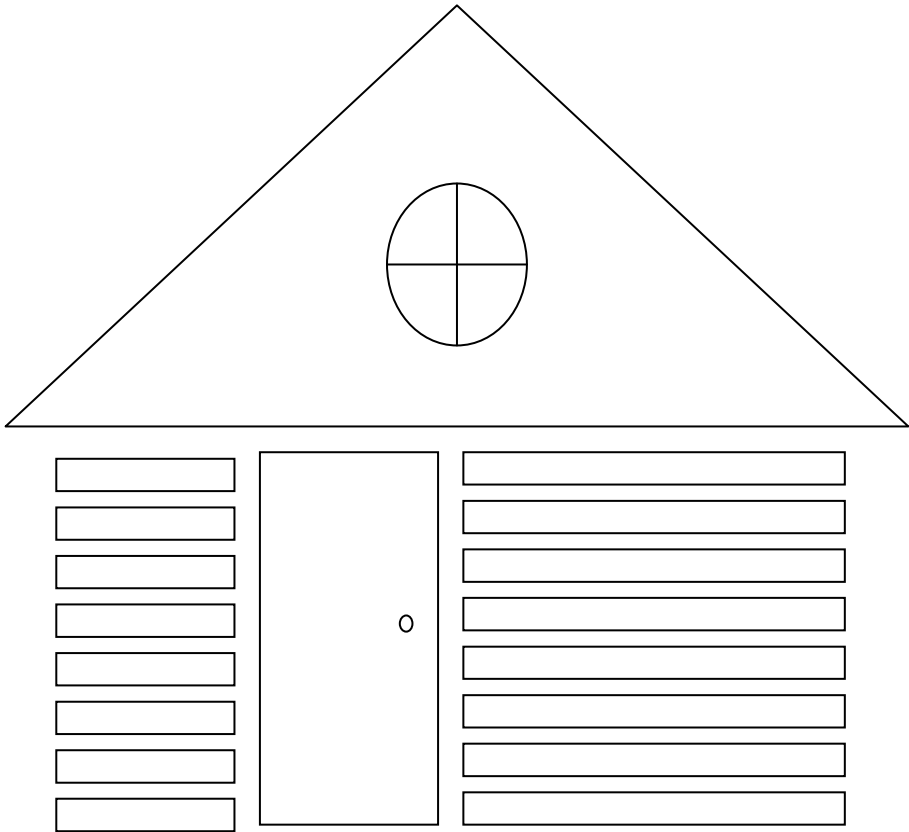
Bespreek de oefening samen met de leerlingen na.

Werkblad Kort of Lang: Het Huis

Werkblad Kort of Lang: Het Huis

Variaties kort of lang

Geïsoleerde klanken

- korte en lange klinkers

Woorden

Doel

De leerlingen kunnen korte en lange woorden discrimineren.

- korte (1 of 2 lettergrepige) en lange (3 of meer lettergrepige) woorden

Zinnen

Doel

De leerlingen kunnen korte en lange zinnen discrimineren.

- korte (1 tot 4 woorden) en lange (5 of meer woorden) zinnen

Kwartet

Doel

De leerlingen kunnen verschillende klanken in woorden discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de klanken die in het kwartet gebruikt worden.

Voorbereiding

Zorg voor voldoende kwartetten voor de leerlingen. Selecteer de kwartetten n.a.v. de probleemklanken van de leerlingen.

Tijdsindicatie

20 minuten

Materiaal

- kwartetspel

Werkwijze

Het doel van dit kwartet is het verzamelen van vier kaarten van één klank op een bepaalde positie.

Maak groepjes van maximaal vier personen. Schud het spel en verdeel de kaarten evenredig over de spelers.

De speler die begint, heeft bijvoorbeeld twee kaarten van de klank /aa/ in zijn hand: 'kaas' en 'aap'. Hij vraagt aan een willekeurige andere speler een kaart die ook bij die klank hoort. Hij vraagt: "Mag ik van jou 'maan'?"

Wanneer de speler aan wie de vraag is gesteld de kaart 'maan' heeft, moet hij deze afstaan aan de vrager. De vrager mag dan nogmaals aan een willekeurige speler een kaart vragen. Als deze speler de gevraagde kaart niet heeft, is diegene, aan wie de kaart werd gevraagd, aan de beurt.

De leerling met de meeste kwartetten wint.

Evaluatie

n.v.t.

Variaties Kwartet

Klanken in woorden

- klinkerkwartet
- medeklinkerkwartet
- medeklinkerclusterkwartet

Lettergrepen

Doel

De leerlingen kunnen het aantal lettergrepen in een woord discrimineren.

- lettergrepenkwartet

Zinsaccent

Doel

De leerlingen kunnen het zinsaccent in een zin discrimineren.

- prosodiekwartet

Lingo

Doel

De leerlingen kunnen éénlettergrepige woorden fonetisch spellen.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de woorden die in deze oefenvorm gebruikt worden.

Vorbereiding

Zoek woorden uit die in de lessen aangeboden zijn. Schrijf die voor jezelf op.

Tijdsindicatie

30 minuten

Materiaal

- bord
- krijt of whiteboardstiften
- woordenlijst

Werkwijze

Verdeel de leerlingen in twee groepjes. Vertel de leerlingen dat ze een spel gaan spelen. Ze moeten woorden raden. Ze hebben vijf kansen om het woord te raden. Jij geeft aan hoeveel letters een woord heeft door puntjes op het bord te zetten.

De leerlingen van een groep zeggen een woord en spellen dat fonetisch.

Jij geeft op het bord aan welke letters goed zijn en welke letters op de goede plaats staan d.m.v. een code.

Als de letter op de goede plaats staat zet je er een streep onder. Als de letter wel goed is, maar niet op de goede plaats staat zet je er een cirkel om (in het voorbeeld hieronder is die letter rood gekleurd i.p.v. omcirkeld.) Daarna zeggen de leerlingen van de andere groep een woord etc.

Je kunt zo een paar woorden doen.

Evaluatie

Tijdens de evaluatie blijkt of de woorden fonetisch goed worden gespeld.

Als een leerling een verkeerde klank zegt of de klank verkeerd uitspreekt, kan de docent het niet goed opschrijven. Er komt vanzelf reactie vanuit de groep als niet het woord op het bord staat dat ze bedoelen.

Voorbeeld Lingo

Woord	Feedback van de docent	Wat zeggen de leerlingen
- - - -		broek
b r <u>oe</u> k	oe staat op de goede plaats	
- - o e -		proef
p r o e f	p staat niet op de goede plaats <u>oe</u> staat wel op de goede plaats	
p - <u>oe</u> -		groep
g r <u>oe</u> p	<u>oe</u> en p staan op de goede plaats	
- - oe p		stoep
s t oe p	het goede woord	

Variaties Lingo

Woorden spellen

Doel

De leerlingen kunnen (voor hen bekende) woorden spellen.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de woorden die in deze oefenvorm gebruikt worden.

De leerlingen kennen de spellingsregels.

Vorbereiding

Zoek woorden die in de lessen al aangeboden zijn. Schrijf die voor jezelf op.

Tijdsindicatie

30 minuten

Materiaal

- bord
- krijt of whiteboardstiften
- woordenlijst

Werkwijze

Verdeel de leerlingen in twee groepjes. Vertel de leerlingen dat ze een spel gaan spelen. Ze moeten woorden raden. Ze hebben vijf kansen om het woord te raden. Jij geeft aan hoeveel letters een woord heeft door puntjes op het bord te zetten.

De leerlingen van een groep zeggen een woord en spellen dat.

Jij geeft op het bord aan welke letters goed zijn en welke letters op de goede plaats staan d.m.v. een code.

Als de letter op de goede plaats staat zet je er een streep onder. Als de letter wel goed is, maar niet op de goede plaats staat zet je er een cirkel om (in het voorbeeld hieronder is die letter rood gekleurd i.p.v. omcirkeld.) Daarna zeggen de leerlingen van de andere groep een woord enz.

Je kunt zo een paar woorden doen.

Evaluatie

Tijdens het spel blijkt of de woorden goed worden gespeld.

Als een leerling een verkeerde letter zegt of de letter verkeerd uitspreekt, kan de docent het niet goed opschrijven. Er komt vanzelf reactie vanuit de groep als niet het woord op het bord staat dat ze bedoelen.

Voorbeeld Lingo

Woord	Feedback van de docent	Wat zeggen de leerlingen
- - - - -		broek
b r o <u>e</u> k	e: staat op de goede plaats	
- - - e -		nacht
n a c h t	a : staat niet op de goede plaats	
- - - e -		actie
<u>a</u> c t i e	a: staat op de goede plaats e : staat niet op de goede plaats	
a - - e -		appel
a p p e l	het goede woord	

Loopspel met de dobbelsteen

Doel

De leerlingen kunnen verschillende klanken in woorden discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de klanken die ze in deze oefenvorm aangeboden krijgen.

Vorbereiding

Woordkaartjes met de te oefenen klanken verzamelen voor het aantal groepjes dat je maakt.

Noteer de doelklanken voor elk groepje. Deze doelklanken kunnen voor elk groepje hetzelfde of verschillend zijn.

Tijdsindicatie

Afhankelijk van de hoeveelheid kaartjes.

Met dertig kaartjes duurt het ongeveer vijftien minuten.

Materiaal

- kaartjes
- dobbelsteen

Werkwijze

Maak groepjes op basis van de doelklanken. Geef elk groepje leerlingen een stapeltje kaartjes en geef aan om welke oefenklanken het gaat. Laat deze in een cirkel op de grond leggen met het woord naar beneden en met voldoende ruimte tussen de kaartjes. De leerlingen moeten om de beurt met de dobbelsteen gooien. Ze maken het aantal stappen dat overeenkomt met het gegooide aantal ogen.

De leerling komt bij een kaartje terecht, pakt het uit de cirkel en leest wat erop staat. De andere leerlingen geven aan welke klank erin zit.

Het kaartje wordt teruggelegd en de volgende leerling is aan de beurt.

Evaluatie

De evaluatie gebeurt tijdens het spel. De leerlingen discussiëren met elkaar over de antwoorden.

Variaties Loopspel met de dobbelsteen

Klanken in woorden

- klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Lettergrepen

Doel

De leerlingen kunnen het aantal lettergrepen in een woord discrimineren.

- woorden met 1, 2, 3, 4 of 5 lettergrepen

Woordaccent

Doel

De leerlingen kunnen het woordaccent in een meerlettergrepig woord discrimineren.

- woorden met het woordaccent op de eerste lettergreep
- woorden met het woordaccent op de tweede lettergreep
- woorden met het woordaccent op de derde lettergreep
- woorden met het woordaccent op de vierde lettergreep
- woorden met het woordaccent op de laatste lettergreep

Memory

Doel

De leerlingen kunnen klanken in woorden discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de verschillende klanken.

Vorbereiding:

Kies het memoryspel "klanken in woorden" (bijvoorbeeld medeklinkers initiaal). Bepaal met hoeveel personen het spel gespeeld gaat worden (minimaal twee, maximaal zes).

Tijdsindicatie

Dat is afhankelijk van het aantal kaartjes. Een spel met ongeveer twintig kaartjes duurt ongeveer tien minuten.

Materiaal

- memorykaartjes

Werkwijze

Laat de leerlingen de tafels in groepjes bij elkaar zetten. Geef iedere groep een setje van het spel. Leg alle kaartjes omgekeerd in rijtjes op tafel. Leg uit hoe het spel werkt en doe het eventueel voor.

Een leerling pakt twee kaartjes. Hij laat de andere leerling(s) niet zien wat er op staat. Hij leest de kaartjes hardop voor.

Bij de variant "geïsoleerde klanken" moeten de klanken fonetische uitgesproken worden.

De luisteraars geven aan of de voorgelezen woorden hetzelfde of verschillend zijn.

Als de twee kaartjes hetzelfde zijn, mag de "spreker" de kaartjes houden.

Als de kaartjes verschillend zijn, worden ze "open" teruggellegd op hun plaats en daarna pas weer omgedraaid.

De leerling met de meeste kaartjes heeft gewonnen.

Evaluatie

n.v.t.

Variaties memory

Geïsoleerde klanken

Klinkers

- kort-kort
- lang-lang
- kort-lang
- tweeklanken/tweeletterklanken

Medeklinkers

- medeklinkers
- medeklinkerclusters
- medeklinkerclusters tweede klank

Klanken in woorden

- klinkers
- medeklinkers initiaal
- medeklinkers mediaal
- medeklinkers finaal
- medeklinkerclusters initiaal
- medeklinkerclusters finaal

Zinsaccenten

Doel

De leerlingen kunnen het zinsaccent in de zin discrimineren.

Open of Gesloten

Doel

De leerlingen kunnen aangeven of de lettergrepen open of gesloten zijn.

Beginsituatie

De leerlingen weten wat lettergrepen zijn en kunnen deze aangeven in woorden.
De leerlingen weten wat het verschil is tussen lange en korte klanken.

Vorbereiding

Pak de prosodiekaarten en stel een woordenlijst samen.
Kopieer voldoende scoreformulieren.

Materiaal

- prosodiekaarten t.b.v. de woordenlijst
- scoreformulier Open of Gesloten

Tijdsindicatie

20 minuten

Werkwijze

Leg uit wat een gesloten en een open lettergreep is.

Gesloten: een gesloten lettergreep eindigt altijd op een medeklinker, je hoort na een lange of korte klinker nog een medeklinker.

Voorbeeld: vuur-korf   gor-dijn

Open: een open lettergreep eindigt altijd op een lange klinker. Je hoort na de lange klinker geen medeklinker.

Voorbeeld: vu-ren

Deel de scoreformulieren uit.

Lees de woorden voor. De leerlingen moeten een kruisje in de goede kolom zetten.

Evaluatie

Bespreek de antwoorden met de leerlingen.

scoreformulier Open of Gesloten

	open	gesloten
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		

	open	gesloten
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		

Voorbeeld Woordenlijst Open of Gesloten

- 1 broodmes
- 2 spelen
- 3 vragen
- 4 staartstuk
- 5 steken
- 6 graven
- 7 vraagstuk
- 8 stuurhut
- 9 lopen
- 10 draagtas
- 11 boomschors
- 12 sparen
- 13 schuren
- 14 hoofdstuk
- 15 drogen

Pech gehad

Doel

De leerlingen kunnen door het goed toepassen van de spellingsregels de klank-letterkoppeling maken in woorden met medeklinker- en klinkerverdubbeling in open en gesloten lettergrepen.

Beginsituatie

De leerlingen begrijpen de spellingsregels en kunnen d.m.v. het lezen van de woorden de juiste combinatie maken.

Vorbereiding

Leg voldoende setjes kaarten klaar voor groepjes van 4, 5 of 6 personen.

Materiaal

- setjes Pech gehad kaarten

Tijdsindicatie

20 - 30 minuten

Werkwijze

In een groepje van ten hoogste 6 personen. Het spel is gebaseerd op Zwarte Pieten.

Het spel bestaat uit 41 kaarten: 20 combinaties van woorden en een Pech gehad-kaart. Een voorbeeld van een combinatie: (gesloten lettergreep) rok- rokken en (open lettergreep) maak- maken.

De kaarten worden opgedeeld onder de leerlingen. De geveer begint en trekt bij zijn linkerbuurman/-vrouw een kaart.

De bedoeling is dat er steeds twee kaarten worden verzameld die bij elkaar horen. Als een leerling twee kaarten heeft die bij elkaar horen, bijvoorbeeld maak - maken, mag hij/zij deze kaarten voor zich op tafel leggen. Anders bewaart hij/zij de kaart en laat zijn linkerbuurman een kaart trekken, etc.

Zo wordt doorgespeeld totdat alle kaarten setjes geworden zijn. Er blijft een kaart, de Pech gehad-kaart over. De persoon die deze kaart heeft, heeft helaas verloren.

Variaties Pech gehad

Werkwijze

Memory met deze kaartjes spelen.

Werkwijze

De leerlingen kunnen bij het neerleggen van de setjes ook de woorden benoemen.

Pim Pam Pet 1

Doel

De leerlingen kunnen woorden noemen met een bepaalde klank erin.

Beginsituatie

De leerlingen kennen alle klanken die in deze oefenvorm gebruikt worden.

Vorbereiding

Leg de spullen klaar (voldoende setjes).

Maak groepjes (min. 2 / max. 5).

Beslis wat je gaat oefenen, bijvoorbeeld lange klinkers en pak de bijbehorende ring.

Tijdsindicatie

30 minuten.

Materiaal

- draaibord met diverse ringen (klinkers, tweeklanken, medeklinkers, medeklinkerclusters)

Werkwijze

Maak groepjes. Leg de opdracht uit.

Geef aan dat het om klanken gaat en niet om de schrijfwijze.

Een leerling draait aan het rad en maakt (volgens de opdracht) een woord met de letter die tevoorschijn komt. De andere leerlingen controleren of het woord goed is. Daarna is de volgende leerling aan de beurt.

Evaluatie:

n.v.t.

Variaties Pim Pam Pet 1

Opdrachten

- Verzin een woord dat begint met een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord dat eindigt op een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord met in het midden een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord met een klank van de gekozen ring erin

Klanken op de ringen

- korte klinkers
- lange klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Pim Pam Pet 2

Doel

De leerlingen kunnen woorden noemen met een bepaalde klank.

Beginsituatie

De leerlingen kennen alle klanken die in deze oefenvorm gebruikt worden.

Vorbereiding

Leg de spullen klaar (voldoende setjes).

Maak groepjes (min. 2 / max. 5).

Beslis wat je gaat oefenen, bijvoorbeeld lange klinkers en pak de bijbehorende ring.

Tijdsindicatie

30 minuten.

Materiaal

- draaibord met diverse ringen (klinkers, medeklinkers, tweeklanken)
- fiches

Werkwijze

Maak groepjes. Leg de opdracht uit.

Geef aan dat het om de klanken gaat en niet om de schrijfwijze.

Een leerling draait aan het rad. Alle leerlingen mogen een woord maken. Degene die het eerst een woord gezegd heeft, krijgt een fiche (als het woord door alle leerlingen wordt goedgekeurd). Degene met de meeste fiches wint.

Evaluatie:

n.v.t.

Variaties Pim Pam Pet 2

Opdrachten

- Verzin een woord dat begint met een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord dat eindigt op een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord met in het midden een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord met een klank van de gekozen ring erin

Klanken op de ringen

- korte klinkers
- lange klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Pim Pam Pet 3

Doel

De leerlingen kunnen klanken in woorden discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen alle klanken die in deze oefenvorm gebruikt worden.

Vorbereiding

Leg de draaischijf klaar.

Beslis wat je gaat oefenen, bijvoorbeeld lange klinkers.

Pak de juiste lettering en kopieer voor jezelf de bijpassende klankkaarten en eventueel voor de leerlingen het werkblad.

Tijdsindicatie

Inclusief uitleg 15 minuten

Materiaal

- draaibord met diverse ringen (klinkers, medeklinkers, tweeklanken)
- ja/nee kaartjes of werkblad Pim pam pet 3
- klankkaarten (passend bij de lettering)

Werkwijze

Deel de ja/nee kaartjes of de werkbladen uit. De draaischijf staat bij de docent. Draai aan de schijf. Schrijf de klank die tevoorschijn komt op het bord. Lees een woord van de gekopieerde klankkaarten voor (wel of niet met de klank) en laat de leerlingen aangeven of ze de klank wel of niet gehoord hebben. De leerlingen gebruiken hierbij de ja- /nee kaartjes.

Als je de leerlingen het werkblad laat gebruiken, moet je voor elk opgelezen woord een nummer zetten op de gekopieerde klankkaart. De leerlingen kruisen op hun werkblad aan of ze de klank wel of niet horen.

Evaluatie

Bespreek de antwoorden van de leerlingen als je het werkblad gebruikt.

Werkblad Pim Pam Pet 3

Luister goed naar de woorden.
Zet een kruisje bij ja of nee.

	ja	nee
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

	ja	nee
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Variaties Pim Pam Pet 3

Opdrachten

- Verzin een woord dat begint met een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord dat eindigt op een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord met in het midden een klank van de gekozen ring
- Verzin een woord met een klank van de gekozen ring erin

Klanken op de ringen

- korte klinkers
- lange klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Puzzel

Doel

De leerlingen kunnen klanken discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen de klanken die in deze oefenvorm gebruikt worden.

Vorbereiding

Kies met welke twee klanken je gaat oefenen, bijvoorbeeld /aa/ en /a/.

Maak een dictee van 32 woorden volgens de coderingsleutel. Je kunt daarbij gebruik maken van de klankkaarten.

Zie coderingsleutel en voorbeelddictee.

Pak een puzzel A en een puzzel B.

Op de achterkant van de puzzelstukjes staan cijfers, leg deze stukjes op volgorde van 1 naar 32 op één stapel.

De puzzelstukjes moeten met de foto-afbeelding naar beneden liggen (cijfers dus zichtbaar voor de leerlingen). Nummer 32 moet onderaan liggen, nummer 1 bovenaan.

Tijdsindicatie

± 20 minuten

Materiaal

- puzzel A en B (of veelvouden daarvan, afhankelijk van aantal subgroepjes)
- klankkaarten van de klanken die je wilt oefenen
- dictee van 32 woorden volgens de coderingsleutel

Werkwijze

Leg uit welke twee klanken je gaat oefenen. Voor elk woord moet een leerling een puzzelstukje pakken. Geef aan waar op de tafel de leerling dit stukje neer moet leggen, bijvoorbeeld links /aa/ en rechts /a/. Eventueel laat je de leerlingen de klanken op een los blaadje schrijven en mogen ze hierop kijken.

Verdeel de groep in subgroepjes (max. 4 personen per groepje).

Geef elke subgroep een stapel puzzelstukjes van nummer 1-32 en leg de stukjes met de foto-afbeelding naar beneden op tafel. De leerlingen mogen de puzzelstukjes NIET omdraaien.

Start het dictee.

Als het dictee klaar is, mogen de puzzelstukjes omgedraaid worden. Laat de leerlingen de puzzel maken.

Als de afbeelding/foto niet klopt hebben ze bepaalde items niet juist gediscrimineerd.

Evaluatie

De fouten kun je bespreken aan de hand van het nummer achter op het puzzelstukje. Met het nummer kun je het bijbehorende woord opzoeken in het dictee.

Variaties Puzzel

Bij de puzzel gaat het steeds om twee keuzemogelijkheden.

Klanken in woorden

- korte klinkers en lange klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- begin- medeklinkers
- eind- medeklinkers
- begin- medeklinkerclusters
- eind- medeklinkerclusters

Lettergrepen

Doel

De leerlingen kunnen het aantal lettergrepen in een woord discrimineren.

Materiaal

Prosodiekaarten

- aantal lettergrepen, bijvoorbeeld 2 of 3 lettergrepen

Woordaccent

Doel

De leerlingen kunnen de plaats van het woordaccent discrimineren.

Materiaal

Prosodiekaarten

- het woordaccent ligt op de eerste of tweede lettergreep
- het woordaccent ligt op de tweede of derde lettergreep
- het woordaccent ligt op de eerste of derde lettergreep

Eventueel voorbeeld puzzel

Zinsaccent

Doel

De leerlingen kunnen het zinsaccent in de zin discrimineren.

Materiaal

- zinnenkaarten
- voorbeeld puzzel zinsaccent

Werkwijze

Geef een dictee van 32 zinnen waarbij de leerlingen een keuze moeten maken uit twee zinnen als antwoord op een vraag.

Intonatie

Doel

De leerlingen kunnen horen of het een vraagzin of een bevestigende zin is.

Materiaal

- zinnenkaarten intonatie

Werkwijze

Geef een dictee van 32 zinnen.

Spellingsregels

Doel

De leerlingen kunnen het verschil horen tussen open en gesloten lettergrepen in tweelettergrepige woorden.

Puzzel Coderingslijst

- 1 A
- 2 B
- 3 A
- 4 A
- 5 B
- 6 A
- 7 B
- 8 A
- 9 A
- 10 B
- 11 B
- 12 B
- 13 A
- 14 B
- 15 B
- 16 A
- 17 A
- 18 B
- 19 B
- 20 A
- 21 B
- 22 B
- 23 A
- 24 B
- 25 A
- 26 A
- 27 A
- 28 B
- 29 A
- 30 B
- 31 B
- 32 A

Voorbeelddictee /aa/ en /a/

A= /aa/ B= /a/

1	baan	A
2	bal	B
3	daar	A
4	faam	A
5	dag	B
6	gaan	A
7	gas	B
8	haan	A
9	kaak	A
10	hak	B
11	ham	B
12	kat	B
13	laag	A
14	lam	B
15	mat	B
16	maag	A
17	naam	A
18	nat	B
19	pan	B
20	paal	A
21	rat	B
22	sap	B
23	raar	A
24	tak	B
25	taal	A
26	ja	A
27	vaak	A
28	van	B
29	waas	A
30	wat	B
31	zak	B
32	zaag	A

Voorbeeld Puzzel Zinsaccent

1 Is hij goedkoop?

- Die auto is heel duur.
- Die auto is heel duur.

2 Heb je je huiswerk al gemaakt?

- Het huiswerk is af.
- Het huiswerk is af.

3 Wat is bijna afgelopen?

- De les is bijna afgelopen.
- De les is bijna afgelopen.

4 Hoeveel boeken heb je gekregen?

- Ik heb drie boeken gekregen.
- Ik heb drie boeken gekregen.

5 Waar heb je pijn?

- Ik heb pijn in mijn rug.
- Ik heb pijn in mijn rug.
-

6 Hoe oud is jouw broer?

- Mijn broer is vijfentwintig jaar.
- Mijn broer is vijfentwintig jaar.

7 Wat is er nu gebeurd?

- Dat vertel ik je straks wel.
- Dat vertel ik je straks wel.

8 Wanneer is hij langs geweest?

- Mijn vriend is net langs geweest.
- Mijn vriend is net langs geweest.

9 Wat is er dicht bij mijn huis?

- De moskee is dicht bij mijn huis.
- De moskee is dicht bij mijn huis.

10 Wie helpt jou?

- Hij helpt mij bij de afwas.
- Hij helpt mij bij de afwas.

11 Bij welke bakker?

- Bij deze bakker hebben ze lekker brood.
- Bij deze bakker hebben ze lekker brood.

12 Kom je straks naar mij toe?

- Ik kom snel naar je toe.
- Ik kom snel naar je toe.

13 Waar staat een rij?

- Bij de slager staat een rij.
- Bij de slager staat een rij.

14 Wie heeft de telefoon opgenomen?

- Hij heeft de telefoon opgenomen.
- Hij heeft de telefoon opgenomen.

15 Wie is de neef van jouw vrouw?

- Ahmed is de neef van mijn vrouw.
- Ahmed is de neef van mijn vrouw.

16 Op wie heb je gewacht?

- De hele dag heb ik op jou gewacht.
- De hele dag heb ik op jouw gewacht.

17 Praat ik goed?

- U praat een beetje te snel.
- U praat een beetje te snel.

18 Vind je deze jas mooi?

- Ik vind deze jas niet mooi.
- Ik vind deze jas niet mooi.

19 Heb je last van de muziek?

- De muziek staat veel te hard.
- De muziek staat veel te hard.

20 Wie is er vandaag vrolijk?

- Iedereen is vandaag vrolijk.
- Iedereen is vandaag vrolijk.

21 Kwam hij precies op tijd?

- Hij kwam precies op tijd.
- Hij kwam precies op tijd.

22 Wat wil je?

- Ik wil een afspraak maken.
- Ik wil een afspraak maken.

23 Kan hij je helpen?

- Hij kan me niet helpen.
- Hij kan me niet helpen.

24 Wie is er niet thuis?

- De buurman is niet thuis.
- De buurman is niet thuis.

25 Heb je nog koffie?

- Ik heb mijn koffie al op.
- Ik heb mijn koffie al op.

26 Wie zoek je?

- Ik zoek een vriend van mij.
- Ik zoek een vriend van mij.

27 Wanneer kon je niet komen?

- Ik kon gisteren niet komen.
- Ik kon gisteren niet komen.

28 Wanneer is het warm?

- In de zomer is het lekker warm.
- In de zomer is het lekker warm.

29 Kun jij zwemmen?

- Ik kan niet zwemmen.
- Ik kan niet zwemmen.

30 Op welk perron vertrekt de trein?

- De trein vertrekt op dit perron.
- De trein vertrekt op dit perron.

31 Hoe heet de koningin van Nederland?

- De koningin heet Beatrix.
- De koningin heet Beatrix.

32 Wanneer hebben we ons schoolreisje?

- In april gaan we op schoolreisje.
- In april gaan we op schoolreisje.

Voorbeeld Puzzel meerlettergrepige woorden met Woordaccent op eerste of tweede lettergreep

- 1 - A vuilnisemmer
- 2 - B september
- 3 - A kinderwagen
- 4 - A prullenmand
- 5 - B verjaardagskalender
- 6 - A schroevendraaier
- 7 - B komkommer
- 8 - A sinaasappelsap
- 9 - A paddestoel
- 10 - B gebakje
- 11 - B cassetterecorder
- 12 - B reclamevliegtuig
- 13 - A stoomstrijkijzer
- 14 - B horloge
- 15 - B pyjama
- 16 - A fototoestel
- 17 - A springtouw
- 18 - B onmiddellijk
- 19 - B gitaarmuziek
- 20 - A treinkaartje
- 21 - B geweerschoten
- 22 - B kameelharen
- 23 - A kleerhangertje
- 24 - B beschuitrol
- 25 - A tandenborstel
- 26 - A stofzuiger
- 27 - A stopcontact
- 28 - B verkeersborden
- 29 - A voetgangerslicht
- 30 - B bedanken
- 31 - B politieagent
- 32 - A buitenland

Schrijf je de lange klank met één of twee klinkers?

Doel

De leerlingen kunnen de lange klank in het beklemtoonde deel van tweelettergrepige woorden snel herkennen.

Beginsituatie

De leerlingen kennen het verschil tussen lange en korte klanken.

De leerlingen kennen het verschil tussen gesloten en open lettergrepen.

Vorbereiding

Pak de prosodiekaarten met tweelettergrepige woorden en selecteer maximaal 20 woorden.

Pak voor elke leerling een setje kaarten met enkele en dubbele klinkers.

Materiaal

- prosodiekaarten met tweelettergrepige woorden
- setjes kaarten met enkele en dubbele klinkers

Tijdsindicatie

10 minuten

Werkwijze

Deel de setjes kaarten uit.

Lees de woorden voor.

Bij het horen van een lange klank in een gesloten lettergreep houden de leerlingen de kaart van de juiste klank met de dubbele lettertekens omhoog.

Bij het horen van de lange klank in een open lettergreep houden ze de kaart van de juiste klank met één letterteken omhoog.

Bij een korte klank houden ze niets omhoog.

Evaluatie

Bespreek na ieder woord de antwoorden met de leerlingen.

Voorbeeld

Schrijf je de lange klank met één of twee klinkers?

- 1 hoofdzaak
- 2 baksteen
- 3 tover
- 4 rookwolk
- 5 wartaal
- 6 droogrek
- 7 beker
- 8 scharen
- 9 kopbal
- 10 naamplaat
- 11 koper
- 12 feestjurk
- 13 stoplicht
- 14 lever
- 15 rugzak
- 16 kaasplank
- 17 taalles
- 18 gluren
- 19 spoken
- 20 woonboot

Spellingsketting

Doelstelling

De leerlingen kunnen woorden bedenken die beginnen of eindigen met een bepaalde klank.

Beginsituatie

De leerlingen herkennen de klanken en beschikken over een redelijke woordenschat.

Vorbereiding

Zet een zandloper klaar en geef iedere leerling een formulier met een ketting. Schrijf op het bord de klanken waarmee de leerlingen een woord moeten bedenken en in welke positie de betreffende klank moet staan.

Tijdsindicatie

10 minuten.

Materiaal

- zandloper (of kookwekker)
- werkblad spellingsketting (voor elke leerling)

Werkwijze

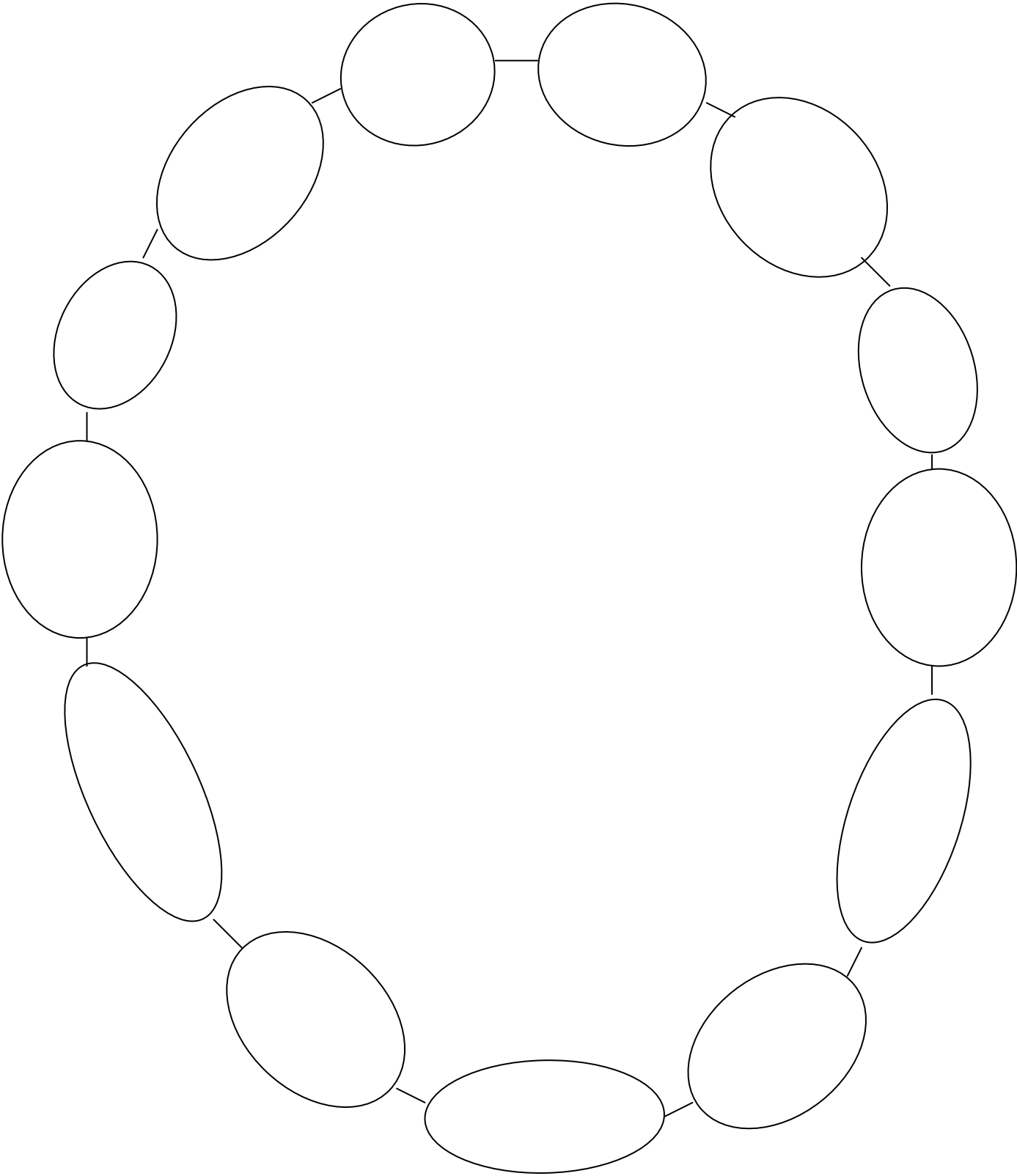
Leg aan de leerlingen uit dat zij binnen een afgesproken tijd (bijv. één minuut) met elke klank die op het bord staat een woord moeten bedenken. Deze woorden moeten de leerlingen invullen in de lege ketting.

De leerling die de meeste woorden binnen de afgesproken tijd heeft kunnen opschrijven, heeft gewonnen.

Evaluatie

Bespreek of iedere leerling in staat was woorden te bedenken met een bepaalde klank erin en welke fouten er gemaakt zijn.

Werkblad Spellingsketting

Variaties Spellingsketting

Klanken in woorden

- woorden met lange klinkers
- woorden met korte klinkers
- woorden met tweeklanken
- woorden met een medeklinker aan het begin van een woord
- woorden met een medeklinker aan het eind van een woord
- woorden met een medeklinkercluster aan het begin van een woord
- woorden met een medeklinkercluster aan het eind van een woord
- woorden met 2, 3, 4, 5, 6 klanken er in

Lettergrepen

- woorden met 1, 2, 3, 4, 5 lettergrepen

Woordaccent

- woorden met de klemtoon op de eerste lettergreep
- woorden met de klemtoon op de tweede lettergreep
- woorden met de klemtoon op de laatste lettergreep

Wat hoor je?

Doel

De leerlingen kunnen de aangeboden klanken discrimineren.

Vorbereiding

Selecteer de klanken die je wilt oefenen bijvoorbeeld /ee/, /e/.

Pak de scoreformulieren met twee aankruismogelijkheden.

Schrijf de klanken in de bovenste vakjes.

Kopieer voldoende scoreformulieren.

Tijdsindicatie

10 minuten.

Materiaal

- scoreformulier I

Werkwijze

Schrijf de klanken die je wilt oefenen op het bord. Lees de klanken voor.

Laat de leerlingen aankruisen welke klank ze horen.

Evaluatie

Herhaal de klanken en wijs telkens de goede klank op het bord aan.

Variaties Wat hoor je?

Geïsoleerde klanken

- klinkers
- tweeklanken en tweeletterklanken
- medeklinkers
- medeklinkerclusters

Klanken in woorden

Doel

De leerlingen kunnen de ontbrekende klank in een woord invullen.

Vorbereiding

Maak een woorddictee met behulp van de klankkaarten en een werkblad voor de leerlingen waarin je de klanken die je wilt oefenen weglaat. Kopieer de werkbladen.

Materiaal

- werkblad

Werkwijze

Lees de woorden voor en laat de leerlingen de ontbrekende klank invullen.

Woorden

Doel

De leerlingen kunnen horen of woorden hetzelfde of verschillend zijn.

Vorbereiding

Maak 20 minimale paren, bijvoorbeeld been-ben, veen-veen.

Gebruik daarvoor de klankkaarten.

Kopieer voldoende scoreformulieren II "Zijn woorden hetzelfde of verschillend?" voor de leerlingen.

Materiaal

- scoreformulier II "Zijn woorden hetzelfde of verschillend?"

Werkwijze

Geef de leerlingen een scoreformulier. Lees de minimale paren voor.

De leerling kruist het juiste antwoord aan op het scoreformulier.

Evaluatie

Controleer de antwoorden met de leerlingen.

Woordaccent (1)

Doel

De leerlingen kunnen het woordaccent in een woord discrimineren.

Vorbereiding

Maak een lijst met 10 woorden waarop het woordaccent steeds op een andere lettergreep valt. Kopieer voldoende scoreformulieren III "Op welke lettergreep hoor je het woordaccent" voor de leerlingen.

Materiaal

- prosodiekaarten
  - woorden met het woordaccent op de eerste lettergreep
  - woorden met het woordaccent op de tweede lettergreep
  - woorden met het woordaccent op de derde lettergreep
  - woorden met het woordaccent op de vierde lettergreep
  - woorden met het woordaccent op de vijfde lettergreep
- docentenblad (lijst met 10 woorden)
- scoreformulier III "Op welke lettergreep hoor je het woordaccent?"

Werkwijze

Geef de leerlingen het scoreformulier III.

Lees de lijst met 10 woorden voor. Laat de leerlingen op het scoreformulier noteren op welke lettergreep zij het accent horen.

Evaluatie

Controleer de antwoorden met de leerlingen.

Woordaccent (2)

Doel

De leerlingen kunnen aangeven of het aangeboden woordaccent overeen komt met het schriftelijk aangeboden woordaccent.

Vorbereiding

Maak een lijst met 20 woorden waarop de woordaccenten staan aangegeven eventueel m.b.v. de prosodiekaarten.

Maak een docentenblad waarop je aangeeft welke woorden je met een verkeerd woordaccent gaat voorlezen.

Materiaal

- prosodiekaarten
- lijst met woorden waarop de woordaccenten staan aangegeven voor iedere leerling
- docentenblad

Werkwijze

Geef de leerlingen de woordenlijst. Lees de woorden van het docentenblad voor. Laat de leerlingen achter ieder woord aangeven of het woord goed beklemtoond wordt.

Evaluatie

Controleer de antwoorden met de leerlingen.

Woorden in zinnen

Doel

De leerlingen kunnen het aantal woorden in een zin discrimineren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen het begrip *woord*.

Vorbereiding

Pak een zinnenkaart en kies 20 zinnen uit. Noteer voor jezelf hoeveel woorden een zin heeft. Kopieer het scoreformulier IV "Woorden in zinnen" voor de leerlingen.

Materiaal

- zinnenkaarten
- scoreformulier IV "Woorden in zinnen"

Werkwijze

Geef de leerlingen een scoreformulier. Leg uit dat de leerlingen moeten tellen hoeveel woorden ze in een zin horen en laat ze dat aantal op het scoreformulier noteren. Lees de zinnen voor.

Evaluatie

Controleer de antwoorden met de leerlingen

Intonatie

Doel

De leerlingen kunnen aangeven of het een vragende of bevestigende zin is.

Vorbereiding

Selecteer 20 zinnen waarvan een deel vragend en een deel bevestigend is. Kopieer het scoreformulier V "Intonatie, vragend/bevestigend" voor de leerlingen.

Materiaal

- intonatiekaarten
- scoreformulier V "Intonatie, vragend/bevestigend"

Werkwijze

Lees de zinnen voor. De leerlingen geven op hun scoreformulier aan of ze een vragende of bevestigende zin horen.

Evaluatie

Controleer de antwoorden met de leerlingen.

Zinsaccenten

Doel

De leerlingen kunnen het zinsaccent discrimineren.

Materiaal

- zinnenkaarten met zinsaccenten

Werkwijze

Maak groepjes van 4 leerlingen. Deel de zinnenkaarten met zinsaccenten aan de leerlingen uit. Laat de leerlingen om de beurt een kaart van de stapel nemen en deze voorlezen. De andere leerlingen geven aan op welk woord ze het zinsaccent horen.

Scoreformulier I

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	

Scoreformulier II

Zijn de woorden hetzelfde of verschillend?

	hetzelfde	verschillend
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

	hetzelfde	verschillend
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

Scoreformulier III

Op welke lettergreep hoor je het woordaccent?

	1 ^e lettergreep	2 ^e lettergreep	3 ^e lettergreep	4 ^e lettergreep	5 ^e lettergreep
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Scoreformulier III

Op welke lettergreep hoor je het woordaccent?

	1 ^e lettergreep	2 ^e lettergreep	3 ^e lettergreep	4 ^e lettergreep	5 ^e lettergreep
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Werkblad: Vul de ontbrekende klank in

- 1 b.....s
- 2 b.....t
- 3 d.....k
- 4 f.....l
- 5 g.....n
- 6 g.....f
- 7 h.....s
- 8 h.....g
- 9 j.....r
- 10 k.....s
- 11 k.....t
- 12 l..... p
- 13 l.....ng
- 14 m.....n
- 15 n.....m
- 16 p.....t
- 17 p.....r
- 18 r.....m
- 19 r.....k
- 20 s.....p
- 21 s.....m
- 22 t.....r
- 23 t.....n
- 24 v.....l
- 25 v.....t
- 26 w.....s
- 27 w.....k
- 28 z.....r
- 29 z.....ng
- 30 f.....t
- 31 d.....p
- 32 t.....w

Scoreformulier IV

Woorden in zinnen

	Aantal
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	

	Aantal
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	

Scoreformulier V

Intonatie vragend/bevestigend

	vragend	bevestigend
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

	vragend	bevestigend
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

Woordketting

Doel

De leerlingen kunnen woorden bedenken met een gegeven eerste klank.

Beginsituatie

De leerlingen beschikken over een redelijke woordenschat en kennen verschillende klanken.

Vorbereiding

Bedenk een beginklank.

Tijdsindicatie

Eigen keuze

Materiaal

- papier of bord
- pen of stift/krijt

Werkwijze

De eerste leerling krijgt een beginklank waarmee een woord moet worden opgeschreven. De volgende leerling maakt een woord met de eindklank van het vorige woord en schrijft dit ook op. Op deze manier kun je een woordketting maken. (De spellingsregels kunnen hierbij ook worden toegepast en geoefend.)

Evaluatie

Bespreek of iedere leerling in staat was woorden te bedenken met een bepaalde klank erin.

Variatie woordketting

Extra klank geven

De beginklank is steeds duidelijk.

Als variatie kun je een extra klank geven die in het woord voor moet komen.

Woord raden (galgje)

Doel

De leerlingen kunnen klanken synthetiseren en analyseren.

Beginsituatie

De leerlingen kennen het alfabet. Gebruik alleen woorden die de leerlingen al eerder aangeboden hebben gekregen.

Vorbereiding

Bedenk eventueel een aantal woorden voor het spel.

Teken een tabel op het bord van 10 hokjes.

Tijdsindicatie

± 15 minuten.

Materiaal

- bord
- krijt
- (woordenlijst)

Werkwijze

Neem een woord van je woordenlijst of bedenk er één.

Zet net zoveel puntjes op het bord als er letters zijn.

De leerlingen zeggen om de beurt een letter. Schrijf de letter op de juiste plaats op de puntjes. Als de letter niet in het woord voorkomt, schrijf je hem in de tabel op het bord. Als de leerlingen tien letters fout hebben, is de kolom vol en dan is het spel afgelopen.

Degene die het woord raadt, mag evt. het volgende woord bedenken. De leerling zet de puntjes op het bord en laat de andere leerlingen om de beurt een letter zeggen. Hij/zij schrijft de letter op de goede plaats op de puntjes en/of tekent de galg. Degene die het woord geraden heeft, mag het volgende woord bedenken.

Variaties Woord raden

Opdracht

- Je kunt in plaats van een tabel ook een tekening maken.
- Je kunt alleen medeklinkers laten raden. De leerlingen moeten dan het woord raden zonder dat er klinkers op de puntjes staan.